

DEMOKRATIJA I LJUDSKA PRAVA

NASILJE U PORODICI U DOBA PANDEMIJE

Uticaj preventivnih mjera za korona virus na nasilje u porodici u Bosni i Hercegovini

Dr Nikolina Grbić Pavlović
Sarajevo, novembar 2020.

Nasilje u porodici globalni je fenomen koji najčešće pogađa žene i djevojčice širom planete i, kao takav, teško krši uživanje ljudskih prava. Već odavno ovaj problem u našem društvu nije privatni, već društveni. U vanrednim situacijama, kao što je trenutna pandemija Covid-19, porodično nasilje i nasilje prema ženama veoma često se zanemaruje. Sve zemlje trenutno su usmjerene na zdravlje, koje je u direktnoj vezi sa očuvanjem zdravlja građana i građanki, a potom i na ekonomiju. Zabrinjavajuće je što je, uz donošenje mjera suzbijanja koronavirusa i zatvaranja granica, u medijima izveštavano o povećanju nasilja u porodici.

DEMOKRATIJA I LJUDSKA PRAVA

NASILJE U PORODICI U DOBA PANDEMIJE

Uticaj preventivnih mjera za korona virus na nasilje u
porodici u Bosni i Hercegovini

Dr Nikolina Grbić Pavlović
Sarajevo, novembar 2020.

Sadržaj

1.	NASILJE U PORODICI, KORONAVIRUS I MEDIJI.....	2
2.	MEĐUNARODNI STANDARDI I PRAVNA REGULATIVA NASILJA U PORODICI U BOSNI I HERCEGOVINI	5
3.	ANALIZA NASILJA U PORODICI U BOSNI I HERCEGOVINI U DOBA PANDEMIJE COVID-19	13
	Krivična djela nasilja u porodici u BiH	14
	Prekršaji nasilja u porodici u BiH.....	16
	Diskusija (nasilje u porodici u doba pandemije Covid-19 u BiH).....	17
4.	PRIJEDLOZI I SUGESTIJE	19

1.

NASILJE U PORODICI, KORONAVIRUS I MEDIJI

Nasilje u porodici jedan je od oblika nasilja zasnovanog na polu. Rodno zasnovano nasilje globalni je fenomen koji najčešće pogađa žene i djevojčice širom planete, u svim državama i kulturama, bez obzira na društveno uređenje, religiju, vrijednosti i stavove.¹ S obzirom na to da je ono višedimenzionalni društveni problem koji se definiše preko svojih pojedinih manifestacija i njihove etiologije, ne postoji univerzalna definicija koja bi izrazila njegovu kompleksnost. Zbog toga se za ovaj fenomen vezuju različite definicije i objašnjenja, prema afinitetima onih koji se bave ovim problemom.²

Tako je okviru Evropskog instituta za ravnopravnost polova³ pripremljena studija pod nazivom *Rječnik definicija silovanja, femicida i partnerskog nasilja* (*Glossary of definitions of rape, femicide and intimate partner violence*).⁴ Prema ovom Rječniku, partnersko nasilje jeste

svaki čin fizičkog, seksualnog, psihološkog ili ekonomskog nasilja koje se dogodi između bivših ili sadašnjih supružnika ili partnera, nezavisno od toga da li počinitelj dijeli ili je nekada dijelio isto prebivalište sa žrtvom.⁵ Pored nasilja koje počinje sadašnji ili bivši bračni ili vanbračni partneri, koje je i najobimnije, nasilje u porodici uključuje i međugeneracijsko nasilje, koje se obično pojavljuje između roditelja i njihove djece. Takođe, veoma često je i nasilje nad djecom u porodici. Partnersko nasilje nije sistematično definisano na međunarodnom nivou i uglavnom se opisuje kao segment nasilja u porodici. U tom slučaju potpunija definicija nalazi se u Konvenciji Savjeta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici iz 2011. godine: nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici predstavljaju sva djela fizičkog, seksualnog, psihičkog ili ekonomskog nasilja koja se događaju u porodici ili domaćinstvu ili između bivših ili sadašnjih bračnih drugova ili partnera, nezavisno od toga da li počinitelj nasilja dijeli ili je dijelio isto prebivalište sa žrtvom.⁶ Ova definicija proširuje nasilje u porodici na sve događaje u porodici ili domaćinstvu, bez obzira na odnos nasilnika i žrtve.

Kada su u pitanju oblici ispoljavanja nasilja u porodici, razlikuje se fizičko, psihološko, seksualno i ekonomsko. U posljednje vrijeme posebno se izdvaja proganjanje (*stalking*), kao i stvarno ili virtuelno lišavanje slobode, što su ustvari forme koje se mogu svrstati u pomenute kategorije nasilja.⁷ Direktno fizičko nasilje može imati oblike koji su gradirani od neželjenog fizičkog kontakta do ubistva. Indirektno fizičko nasilje uključuje uništavanje stvari, bacanje stvari u pravcu žrtve, pored žrtve, kao i povređivanje kućnih ljubimaca. Psihološko nasilje uključuje prijetnje fizičkim nasiljem, koje su najčešće usmjerene ka žrtvi, djeci ili prema sebi, kao i prijetnje druge vrste, vrijeđanje i ponižavanje. Psihološko nasilje može uključiti i ekonomsku kontrolu, kao što je kontrolisanje žrtvinog

1 Vidi šire: Mitrović, Lj., Grbić Pavlović, N. (2011), „Zaštitne mjere iz Zakona o zaštiti od nasilja u porodici“; *Pravna riječ*, broj 29; str. 369–384.

2 Jovanović, S. (2010), *Pravna zaštita od nasilja u porodici*, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, str. 276.

3 Evropski institut za ravnopravnost polova (*European Institute for Gender Equality – EIGE*) je autonomno tijelo Evropske unije koje je osnovano s ciljem jačanja rodne ravnopravnosti u cijeloj Evropskoj uniji, čiji je osnovni zadatak ostvarivanje ravnopravnosti između žena i muškaraca.

4 European Institute for Gender Equality (2017), *Glossary of definitions of rape, femicide and intimate partner violence*; dostupno na: <https://eige.europa.eu/publications/glossary-definitions-rape-femicide-and-intimate-partner-violence>. U okviru Evropskog instituta za ravnopravnost polova pripremljena je studija pod nazivom *Rječnik definicija silovanja, femicida i partnerskog nasilja* (*Glossary of definitions of rape, femicide and intimate partner violence*). Cilj studije bio je da se jedinstvenom metodologijom prikupljanja podataka u svim državama članicama Evropske unije (28 država) uspostave mjere za zaštitu žena od nasilja, kao i da se radi na usklađivanju metodologije prikupljanja podataka za sva tri oblika nasilja nad ženama. Kao prvi korak, projektni tim je mapirao definicije silovanja (*rape*), femicida (*femicide*) i partnerskog nasilja (*intimate partner violence*) koje koriste evropski i međunarodni pravni i politički subjekti, dok su nacionalni stručnjaci država članica Evropske unije pripremili nacionalne definicije za sva tri oblika nasilja nad ženama, a koje se koriste u statističke svrhe. Nakon analize obje vrste definicija silovanja, femicida i partnerskog nasilja, mapirane su zakonske definicije krivičnih djela (tj. šta predstavlja radnju djela po zakonu), kao i njihove statističke definicije (tj. ono šta se mjeri pomoću podataka). Kao drugi korak odabrane su komponente definicija zasnovane na međunarodnim, evropskim i nacionalnim komponentama, uporedivosti i relevantnosti. Nacionalni eksperti analizirali su da li se svaka od komponenti nalazi u nacionalnim definicijama. Uspostavljanjem zajedničkih statističkih definicija omogućava se praćenje ove vrste nasilja na sistematski i uporediv način. Rječnik daje detaljan pregled identifikovanih definicija silovanja, femicida i partnerskog nasilja, međunarodnog i nacionalnog karaktera. Na kraju, u ovom Rječniku

predstavljene su univerzalne definicije za sva tri oblika nasilja nad ženama s ciljem razvijanja uporedivih definicija za statističke svrhe.

5 Ibid., str. 44.

6 OEBS BiH (2009), *Nasilje u porodici – odgovor nadležnih institucija i zaštita žrtava u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj*, Zapažanja o primjeni Zakona o zaštiti od nasilja u porodici u praksi nadležnih institucija, Sarajevo: OSCE BiH. Konvencija o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, Savjet Evrope, Istanbul, 11. maj 2011.

7 Jovanović, S. (2010), op. cit., str. 43.

novca i ekonomskih resursa, ograničenje i zabranu odlaska na posao, zabranu zapošljavanja, donošenje odluke o tome kako će se novac trošiti, kao i socijalnu kontrolu – zabranjivanje žrtvi da viđa prijatelje i rođake, aktivno sabotiranje žrtvinih društvenih veza i izolaciju od socijalnih kontakata. Seksualno nasilje jeste u suštini forma fizičkog nasilja, ali ima i svoju specifičnost, pa se najčešće posebno i razmatra. Riječ je o neželjenom i nedobrovoljnom seksualnom odnosu koji se vrši prinudom.⁸

S obzirom na to da se najčešće nasilje dešava upravo između partnera, i to ga muškarci vrše nad ženama, nasilje nad ženama i djevojčicama (*Violence Against Women & Girls – VAWG*) predstavlja univerzalno pitanje i u doba mira i u doba konflikata, ali i u svim drugim vanrednim situacijama. Trenutna kriza nastala usljed pandemije Covid-19 doprinijela je pogoršanju situacije kada je u pitanju i nasilje. Preko 33 miliona oboljelih od koronavirusa širom svijeta, preko milion preminulih samo po sebi predstavlja značajan problem u svim državama svijeta.⁹ Naročito je zabrinjavajuća činjenica da je, uz donošenje mjera suzbijanja koronavirusa i zatvaranja granica, zabilježen porast nasilja u porodici. Više od polovine svjetske populacije bilo je *zaključano* do početka aprila ove godine.

Ključni instrumenti borbe protiv širenja pandemije, kao što su društvena izolacija, ograničenje kretanja i policijski čas, kreirali su idealno okruženje za porast i eskalaciju nasilničkog ponašanja prema ženama (i djeci) usljed povećane i konstantne 24-časovne kontrole nad žrtvom. Uz to, promjene u načinu organizacije rada mehanizama za zaštitu od porodičnog nasilja (smanjeni ljudski/stručni kapaciteti, skraćeno radno vrijeme, nepostojanje osnovne zaštitne opreme za stručne radnike na terenu) pogodovala su zlostavljačima, jer se žrtvi dodatno otežavao i ograničavao pristup subjektima zaštite, prvenstveno policiji i centrima za socijalni rad.¹⁰

Mnogi mediji širom svijeta zabilježili su drastične slučajeve nasilja u porodicama i o tome izvještavali tokom teških perioda izolacije i drugih mjera predviđenih u periodu pandemije. Mjerama su se nastojali spasiti životi potencijalnih žrtava koronavirusa, dok su se njima, s druge strane, ugrožavale žene i djeca, naročito u slučajevima porodičnog nasilja. Kako se u određenim zemljama prijavljivala infekcija i određivala izolacija građana, tako se sve više koristila linija za pomoć u porodici. U provinciji Hubei, u srcu početka epidemije, prijavljivanje porodičnog nasilja policiji više je nego utrostručeno, te je samo u jednom okrugu tokom zatvaranja u februaru sa 47 prijava u prošloj godini povećano na 162 prijave.¹¹ Linije za

pružanje pomoći u Kipru¹² i Singapuru¹³ registrovale su 30 posto više poziva za pružanje pomoći žrtvama. U Argentini¹⁴ hitni pozivi za prijavu nasilja u porodici povećali su se za 25 posto kako je došlo do određivanja mjera izolacije. U Kanadi, Njemačkoj, Španiji, Velikoj Britaniji¹⁵ i Sjedinjenim Američkim Državama¹⁶ vlasti, aktivistkinje i aktivisti za prava žena i partneri iz civilnog društva naveli su da je u značajnom porastu prijavljivanje nasilja u porodici, kao i da je povećana potreba za hitnim skloništima tokom pandemije.

Iako su zvanični podaci još uvijek nedostupni široj javnosti, države članice Evropske unije prijavljuju i do 60 posto povećanja hitnih poziva žena koje su bile izložene nasilju svojih intimnih partnera u aprilu ove godine u odnosu na prošlu. Prijave putem interneta povećale su se do pet puta. Svjetska zdravstvena organizacija izrazila je duboku zabrinutost zbog izvještaja iz mnogih zemalja, uključujući Belgiju, Francusku, Irsku, Rusku Federaciju, Španiju, Ujedinjeno Kraljevstvo i druge o povećanju međuljudskog nasilja – uključujući nasilje nad ženama i muškarcima, kao i nasilje usmjereno ka djeci, zbog uvođenja preventivnih mjera za borbu protiv koronavirusa.¹⁷ Prema izvještavanjima mnogih medija, najistaknutiji primjer u Evropskoj uniji je Francuska, koja već ima jednu od najviših stopa nasilja u porodici u Evropi. Tako je u Francuskoj došlo do povećanja broja slučajeva nasilja u porodici za 30% od 17. marta, kada je donesena mjera obavezne izolacije.¹⁸ S druge strane, i u Bugarskoj, koja ima jednu od najnižih stopa prijavljivanja nasilja nad ženama i djecom u Evropskoj uniji, bilježe se značajni podaci – sedam žena izgubilo je život zbog nasilja koje je izvršio njihov partner ili član porodice otkad su uspostavljene mjere zatvaranja zbog virusa. Nacionalna linija za pomoć djeci, koja nudi informacije, savjetovanje i pomoć djeci telefonom, dobila je 80 prijava djece na roditelja koji je u martu zlostavljao drugog roditelja. Nasilje nad ženama i djecom udvostručilo se u poređenju s mjesecima prije pandemije.¹⁹ Podaci iz Velike

⁸ Vidi šire o svim oblicima nasilja u porodici u: Jovanović, S., op. cit., str. 43–44.

⁹ <https://www.hzjz.hr/priopcenja-mediji/koronavirus-najnoviji-podatci/>

¹⁰ Bašić, S. (2020), *Pandemija COVID 19 – Rodna perspektiva*, Analiza, Friedrich Ebert Stiftung, str. 3, dostupno na: <https://www.fes-bosnia-and-herzegovina.org/publikacije/>

¹¹ <https://www.sixthtone.com/news/1005253/domestic-violence-cases-surge-during-covid-19-epidemic>

¹² *Lockdowns around the world bring rise in domestic violence*, <https://www.theguardian.com/society/2020/mar/28/lockdowns-world-rise-domestic-violence>, accessed 3rd April 2020.

¹³ *Commentary: Isolated with your abuser? Why family violence seems to be on the rise during COVID-19 outbreak*, <https://www.channelnews-asia.com/news/commentary/coronavirus-covid-19-family-violence-abuse-women-self-isolation-12575026>, accessed 2nd April 2020

¹⁴ *During quarantine, calls to 144 for gender violence increased by 25%* http://www.diario21.tv/notix2/movil2/?seccion=desarrollo_nota&id_nota=132124, accessed 2nd April 2020.

¹⁵ *Coronavirus: I'm in lockdown with my abuser*, <https://www.bbc.com/news/world-52063755>, accessed 3rd April 2020.

¹⁶ *Domestic violence cases escalating quicker in time of COVID-19*, <https://missionlocal.org/2020/03/for-victims-of-domestic-violence-sheltering-in-place-can-mean-more-abuse>, accessed 3rd April 2020.

¹⁷ <https://unric.org/en/who-warns-of-surge-of-domestic-violence-as-covid-19-cases-decrease-in-europe/>

¹⁸ Svake godine oko 219.000 žena od 18 do 75 godina suoči se sa fizičkim ili seksualnim nasiljem koje vrše sadašnji ili bivši partneri, ali samo 20% ih prijavi. Preuzeto sa: <https://www.euronews.com/2020/03/28/domestic-violence-cases-jump-30-during-lockdown-in-france>

¹⁹ <https://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid-19/news/news/2020/5/bulgaria-launches-new-national-programme-amid-pandemic-on-violence-against-women-and-children>

Britanije takođe su alarmantni. Broj smrtnih slučajeva od nasilja u porodici u periodu od 23. marta do 12. aprila udvostručio se (16 smrti) u odnosu na prosječnu stopu u prethodnih 10 godina.²⁰ U Španiji, linija za pomoć u slučaju nasilja u porodici primila je 18% više poziva u prve dvije nedjelje izolacije u odnosu na isti period mjesec dana ranije. Tako je vlada Španije pokrenula akciju pod nazivom *Maska 19 (Mascarilla 19)*, što je kodna riječ žrtve izrečena u bilo kojoj apoteci, a koja onome kome se kaže nalaže obavještanje policije. Francuska i Italija takođe su brzo usvojile kodne riječi u svojim apotekama.²¹ U Italiji, gdje su mjere izolacije bile prilično stroge, nacionalna asocijacija koja organizuje skloništa za žene (*Donne in rete contro la violenza – D.i.Re*) izvijestila je da su između 2. marta i 5. aprila u njihove centre smjestili 2.867 žena. Nacionalna linija za pomoć u slučaju nasilja u porodici zabilježila je 50% manje poziva između 10. i 25. marta, što je bilo itekako zabrinjavajuće za centre koji se bave sprečavanjem nasilja u porodici (ovi centri se sada mnogo više oslanjaju na *WhatsApp* kao na diskretniji način da žrtve zatraže pomoć).²² Ženska skloništa u Njemačkoj takođe su iznosila alarmantne podatke, a u Danskoj je zabilježen porast broja žena koje traže sklonište u prihvatilištima.

Svi navedeni podaci veoma su zabrinjavajući. U globalu, 30% žena doživljava fizičko ili seksualno nasilje intimnog partnera tokom svog života.²³ Takvo nasilje može se povećati za vrijeme humanitarnih kriza, uključujući sukobe i prirodne katastrofe. Uticaji epidemija zaraznih bolesti na rodnu jednakost manje se priznaju i razumiju. Dosadašnje epidemije, uključujući ebolu²⁴ i ziku,²⁵ ukazuju na to da se nasilje nad ženama može mijenjati po svojoj prirodi i razmjeri, jer epidemije svojim pojavljivanjem značajno utiču kako na društveni tako i na ekonomski život ljudi u jednom društvu.²⁶ Od većine se traži da ostanu kod kuće kako bi se usporilo širenje zaraze.²⁷ Za žene koje se već nalaze u nasilnim vezama ili u riziku od zlostavljanja boravak kod kuće povećava mogućnost nasilja. Djeca takođe mogu

biti izložena nasilju ili zlostavljanju.²⁸ Svakako da je samim tim potrebno preduzeti niz hitnih koraka za rješavanje rizika od nasilja s kojim se žene i djeca suočavaju²⁹ tokom pandemije.³⁰

²⁰ Grierson J. (2020), *Domestic abuse killings 'more than double' amid covid-19 lockdown*, *Guardian*, 2020 Apr 15. <https://www.theguardian.com/society/2020/apr/15/domestic-abuse-killings-more-than-double-amid-covid-19-lockdown>

²¹ <https://newseu.cgtn.com/news/2020-04-18/Domestic-abuse-groups-urge-EU-to-enforce-emergency-measures-PLPPJzCJw/index.html>

²² Ibid.

²³ World Health Organization (2013), *Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence*, Google Scholar

²⁴ UNDP (2015), *Ebola recovery in Sierra Leone: tackling the rise in sexual and gender-based violence and teenage pregnancy during the ebola crisis*, Google Scholar

²⁵ Oxfam International (2017), *Dominican Republic gender analysis: study of the impact of the Zika virus on women, girls, boys and men*, Google Scholar

²⁶ Erika F. (2020), *Impact of covid-19 pandemic on violence against women and girls*, VAWG Helpdesk Research Report, No 284. VAWG Helpdesk

²⁷ Sandford A. (2020), *Coronavirus: half of humanity now on lockdown as 90 countries call for confinement*. Associated Press, 3 Apr 2020.

²⁸ Guedes A., Bott S., Garcia-Moreno C., Colombini M. (2016), *Bridging the gaps: a global review of intersections of violence against women and violence against children*, *Glob Health Action*, 9:31516. doi:10.3402/gha.v9.31516 pmid:27329936 CrossRefPubMedGoogle Scholar

²⁹ Elisabeth R., Avni A., Jhumka G., Claudia G. M., *Violence against women during covid-19 pandemic restrictions*, *BMJ* 2020; 369 doi: <https://doi.org/10.1136/bmj.m1712> (Published 07 May 2020)

³⁰ <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/04/issue-brief-covid-19-and-ending-violence-against-women-and-girls>. U ovom kratkom prikazu ističu se dokazi o uticaju nedavne globalne pandemije Covid-19 na nasilje nad ženama i djevojčicama. U njemu se daju preporuke koje treba uzeti u obzir u svim sektorima društva, od vlada do međunarodnih organizacija i organizacija civilnog društva, kako bi se spriječilo i odgovorilo na nasilje nad ženama i djevojčicama u početku, za vrijeme i poslije krize javnog zdravlja, sa primjerima već preduzetih radnji. U njemu se takođe razmatra ekonomski uticaj pandemije i njene implikacije na nasilje nad ženama i djevojčicama. Ovaj dokument temelji se na znanju i iskustvu širokog spektra stručnjaka koji podržavaju rješenja za okončanje nasilja nad ženama i djevojčicama.

2.

MEĐUNARODNI STANDARDI I PRAVNA REGULATIVA NASILJA U PORODICI U BOSNI I HERCEGOVINI

Razvoj pravnih mehanizama zaštite od nasilja u porodici ne može se dobro sagledati ni razumjeti bez analize najvažnijih međunarodnih pravnih standarda i preporuka. Dokumenti međunarodnog karaktera ne bave se isključivo nasiljem u porodici, već ovu pojavu vezuju, prije svega, za jedan od najvažnijih i najrasprostranjenijih oblika nasilja nad ženama. A kako se nasilje nad ženama prepoznaje kao oblik diskriminacije, to se i samo nasilje u porodici najčešće dovodi u vezu sa diskriminacijom žena, i to najskrivnijim i najopasnijim njenim oblikom – strukturalnom ili sistemskom diskriminacijom.³¹ S obzirom na značajan broj međunarodnih dokumenata koji se bave zabranom diskriminacije žena i djece uopšte, na ovom mjestu nećemo ih detaljno elaborirati.

Najvažniji međunarodni dokument koji se odnosi direktno na problematiku nasilja u porodici, a koji je Bosna i Hercegovina u novembru 2013. godine ratifikovala, jeste **Konvencija o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici**, odnosno tzv. Istanbulska konvencija.³²

Parlamentarna skupština Savjeta Evrope proglasila je Istanbulsku konvenciju *standardom koji mijenja temelje (groundbreaking law)* upravo zato što državama pruža novi i detaljan međunarodnopravni okvir onoga što treba učiniti kako bi se spriječilo nasilje u porodici i nasilje nad ženama. Nakon niza preporuka Savjeta Evrope o zabrani diskriminacije na osnovu pola i zaštiti od nasilja, koje su za cilj imale postavljanje minimuma zajedničkih standarda za države članice, ali nisu imale pravno obavezujući efekat, Istanbulska konvencija predstavlja prvi pravno obavezujući akt Savjeta Evrope u oblasti sprečavanja i borbe protiv

nasilja nad ženama.³³ Po svojoj prirodi, ovaj akt ne mora biti direktno primjenjiv u državama potpisnicama, ali zahtijeva preduzimanje zakonodavnih i drugih mjera radi osiguranja pravnog, institucionalnog i organizacionog okvira za sprečavanje i suzbijanje nasilja nad ženama, uključujući nasilje u porodici, zaštitu žrtava nasilja u porodici, te kažnjavanje učinilaca nasilja u porodici. Ove obaveze svakako podrazumijevaju i usaglašavanje zakona i drugih akata sa odredbama Konvencije, te unapređivanje primjene propisa u praksi.³⁴

Kada je u pitanju zakonodavstvo Bosne i Hercegovine, važno je naglasiti da svi ustavi propisuju zabranu diskriminacije na osnovu pola (između ostalih osnova), što predstavlja značajan preduslov za prevenciju nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Pored toga, na nivou Bosne i Hercegovine (BiH), Republike Srpske (RS), Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH) i Brčko distrikta (BD) usvojen je niz zakonskih akata koji zabranjuju diskriminaciju na osnovu pola, a naročito inkriminišu sve oblike nasilja nad ženama i nasilje u porodici.³⁵

Tako **Zakon o zabrani diskriminacije u BiH**³⁶ nadograđuje ustavni okvir za ostvarivanje jednakih prava i mogućnosti u svim oblastima života svih lica u BiH, bez obzira na rasu, boju kože, jezik, vjeru, etničku pripadnost, invaliditet, starosnu dob, nacionalno ili socijalno porijeklo, vezu s nacionalnom manjinom, političko ili drugo uvjerenje, imovno stanje, članstvo u sindikatu ili drugom udruženju, obrazovanje, društveni položaj i pol, seksualnu orijentaciju, rodni identitet, polne karakteristike, kao i svaku drugu okolnost koja ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojem licu

³¹ Jovanović, S., op. cit., str. 89.

³² Konvencija o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici, odnosno tzv. Istanbulska konvencija („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, broj 19/13). Konvencija je usvojena 11. maja 2011. godine kao prvi pravno obavezujući dokument u pogledu sprečavanja i suzbijanja nasilja nad ženama i nasilja u porodici na nivou Savjeta Evrope, a Bosna i Hercegovina je 7. novembra 2013. godine postala šesta članica Savjeta Evrope koja ju je ratifikovala. Konvencija se sastoji od preambule i dvanaest poglavlja, i to: Ciljevi, definicije, princip jednakosti i nediskriminacije, opšte obaveze; Integrisanje politika i prikupljanje podataka; Prevencija; Zaštita i podrška; Materijalno i krivično pravo; Istraga, sudski postupak, proceduralno pravo i zaštitne mjere; Migracije i azil; Međunarodna saradnja; Mehanizam za praćenje; Odnos prema drugim međunarodnim instrumentima; Izmjene i dopune Konvencije i na kraju, Završne odredbe.

³³ Mušić, S. (2018), „Nasilje u porodici kroz pravni okvir u Bosni i Hercegovini“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru*, br. XXVI, str. 178.

³⁴ Mitrović, Lj., Grbić Pavlović N. (2020), „Nasilje u porodici: novine u pravnoj regulativi Republike Srpske“, *Zbornik radova: Krivično zakonodavstvo i prevencija kriminaliteta (norma i praksa)*, GrafoMark Laktaši i Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu Beograd, str. 83.

³⁵ Misija OSCE-a u BiH (2011), *Krivična odgovornost i sankcioniranje počinilaca nasilja u porodici – Analiza i preporuke o krivičnopravnim sankcijama u predmetima nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini*, str. 44. Dostupno na: <http://www.osce.org/bs/bih/106971?download=true>

³⁶ Zakon o zabrani diskriminacije („Službeni glasnik BiH“, br. 59/09, 66/16)

onemogućiti ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje prava na ravnopravnoj osnovi.

Pored Zakona o zabrani diskriminacije, 2003. godine donesen je **Zakon o ravnopravnosti polova u BiH**³⁷ kao *lex specialis* kojim se nasilje u porodici tretira kao krivično djelo i propisuje kazna za njegovo vršenje. Članom 29. ovog Zakona predviđeno je da će se svako ko na osnovu pola vrši nasilje, uznemiravanje ili seksualno uznemiravanje kojim se ugrozi mir, duševno zdravlje i tjelesni integritet kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Kada su u pitanju porodični zakoni u Bosni i Hercegovini, doneseni su: Porodični zakon RS-a,³⁸ Porodični zakon FBiH³⁹ i Porodični zakon BD-a.⁴⁰ Iako se u **Porodičnom zakonu RS-a** ne govori direktno o nasilju u porodici, u članu 3. ovog Zakona navodi se da Republika Srpska obezbjeđuje posebnu zaštitu porodici, majci i djetetu, u skladu s međunarodno priznatim ljudskim pravima i osnovnim slobodama. Porodični zakon naročito se bavi zaštitom djece. Tako se u članu 13. stav 3. propisuje da su svi organi, organizacije i fizička lica dužni bez odlaganja obavijestiti organ starateljstva u pogledu djetetovih prava, naročito o nasilju, zlostavljanju, polnim zloupotrebama i zlostavljanju djeteta, te da je u slučaju svakog oblika zanemarivanja, nasilja, zlostavljanja i svake vrste eksploatacije dužnost svih nadležnih organa da preduzmu sve neophodne mjere za zaštitu djeteta (član 81v). Nadalje, u članu 106. stav 1. definiše se da će roditelju koji zlostavlja dijete, koji zloupotrebljava roditeljsko pravo, ili je napustio dijete, zanemario brigu o djetetu i zanemario svoje roditeljske dužnosti, sud u vanparničnom postupku oduzeti roditeljsko pravo. U stavu 2. istog člana precizno je definisano kojim radnjama roditelj zloupotrebljava roditeljska prava i dužnosti, gdje se, između ostalog, u tačkama 1) i 2) eksplicitno navode radnje sprovođenja fizičkog i psihičkog nasilja nad djetetom, kao i seksualno iskorišćavanje djeteta.

Porodični zakon FBiH propisuje odredbe kojima se direktno bavi nasiljem u porodici. Članom 4. ovog Zakona zabranjuje se nasilničko ponašanje bračnog partnera ili bilo kojeg drugog člana porodice (stav 1). Nadalje, posebna pažnja posvećuje se postupku zaštite od nasilja u porodici (član 380. stav 1). Propisivanjem odredbi, kojima su zaštitu od nasilničkog ponašanja dužni pružiti policija, organ starateljstva i sud za prekršaje (član 380. stav 2), kao i odredbi prema kojima je policijska uprava po prijemu obavještenja o nasilju u porodici dužna odmah odstraniti i smjestiti u odgovarajuću ustanovu lice koje se nasilnički ponaša ili od kojeg prijeti takva opasnost (član

381), detaljnije se uređuje ovaj postupak. Propisane su i novčane sankcije za pravna lica, odnosno ustanove koje ne odstrane osobu koja se nasilnički ponaša ili od koje prijeti takva opasnost (član 383. stav 1. tačka n).

Porodični zakon BD-a na sličan način kao Porodični zakon FBiH zabranjuje nasilničko ponašanje u porodici (član 3) i predviđa postupak zaštite od nasilničkog ponašanja u porodici (član 288. i 289), odnosno propisuje mogućnost izricanja novčanih sankcija za pravno lice, odnosno ustanovu koja ne odstrani lice koje se nasilnički ponaša ili od kojeg prijeti takva opasnost (član 290. stav 1. tačka j).

Krivična odgovornost učinilaca krivičnog djela za nasilje u porodici u Bosni i Hercegovini predviđena je Krivičnim zakonikom Republike Srpske (član 190),⁴¹ Krivičnim zakonom Federacije Bosne i Hercegovine (član 222)⁴² i Krivičnim zakonom Brčko distrikta (član 218).⁴³

Tako je **Krivičnim zakonikom RS-a** u članu 190. stav 1. propisano da će se, ko primjenom nasilja, prijetnjom da će napasti na život ili tijelo, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava spokojstvo, tjelesni integritet ili duševno zdravlje člana svoje porodice ili porodične zajednice i time dovede do povrede njegovog fizičkog ili psihičkog integriteta, kazniti novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine. **Krivični zakon FBiH** u članu 222. definiše krivično djelo nasilja u porodici. U stavu 1. ovog člana propisano je da će se, ko nasiljem, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava mir, tjelesnu cjelovitost ili psihičko zdravlje člana svoje porodice, kazniti novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine, dok se u stavu 2. pravi razlika u visini kazne u situaciji ukoliko se ovo krivično djelo učini prema članu porodice s kojim učinilac djela živi u zajedničkom domaćinstvu. U tom slučaju učinilac nasilja u porodici će se kazniti novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine. **Krivični zakon BD-a** u članu 218. gotovo na identičan način kao Krivični zakon FBiH reguliše osnovni oblik krivičnog djela nasilja u porodici, s tim da se u njemu ne propisuje različito/teže kažnjavanje učinioaca ovog djela ukoliko djelo učini prema članu porodice s kojim živi u domaćinstvu, tako da će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine kazniti i ko nasiljem, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava mir, tjelesnu cjelovitost ili duševno zdravlje člana svoje porodice (stav 1) i učinilac koji počinio ovo djelo prema članu porodice s kojim živi u zajedničkom domaćinstvu (stav 2).

Sva tri zakona predviđaju nekoliko težih oblika ovog djela, zavisno od sredstava izvršenja, težine posljedice i uzrasta pasivnog subjekta. *Prvi teži oblik* propisan je u članu 190. stav 2. Krivičnog zakonika RS-a i on postoji u slučaju kada je prilikom izvršenja osnovnog djela izvršilac koristio oružje,

³⁷ Zakon o ravnopravnosti polova u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst („Službeni glasnik BiH”, broj 32/2010)

³⁸ Porodični zakon RS-a („Službeni glasnik RS-a”, br. 54/2002, 41/2008, 63/2014 i 56/2019 – odluka US)

³⁹ Porodični zakon FBiH („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, br. 35/05 i 41/05)

⁴⁰ Porodični zakon Brčko distrikta („Službeni glasnik Brčko distrikta”, broj 23/07)

⁴¹ Krivični zakonik Republike Srpske („Službeni glasnik RS-a”, br. 64/2017 i 104/2018 – odluka US)

⁴² Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH”, br. 36/2003, 21/2004 – ispr., 69/2004, 18/2005, 42/2010, 42/2011, 59/2014, 76/2014, 46/2016 i 75/2017)

⁴³ Krivični zakon Brčko distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH”, br. 19/2020 – prečišćen tekst)

opasno oruđe ili drugo sredstvo podobno da tijelo teško povrijedi ili naruši zdravlje i za njega je predviđena kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina. Prema Krivičnom zakonu FBiH, predviđeno je da će se učinilac osnovnog djela koji je upotrijebio oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo, a koje je prikladno da teško ozlijedi tijelo ili naruši zdravlje, kazniti kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine (član 222. stav 3).

Drugi teži oblik djela, prema Krivičnom zakoniku RS-a, postoji u slučaju kada je usljed navedenih djela (st. 1. i 2) nastupila teška tjelesna povreda ili teško narušenje zdravlja ili su ona učinjena prema licu mlađem od 18 godina ili u prisustvu lica mlađeg od 18 godina. Za ovaj oblik djela zakonodavac je predvidio kaznu zatvora od dvije do deset godina. Prema Krivičnom zakonu FBiH, predviđeno je da će se učinilac krivičnog djela iz st. od 1. do 3, ukoliko je član porodice teško ozlijeđen ili mu je zdravlje teško narušeno, te ukoliko je učinjeno prema djetetu ili maloljetniku, kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina (član 222. stav 4).

Na isti način kao Krivični zakon FBiH, i Krivični zakon BD-a u članu 218. stav 3. reguliše prvi teži oblik djela, s tim da je u istom stavu predviđen i drugi teži oblik djela koji postoji u slučaju kada je krivično djelo iz stavova 1. i 2. učinjeno pred maloljetnikom ili djetetom. U oba slučaja učinilac će se kazniti kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

Treći teži oblik djela predviđen je u sva tri krivična zakona. Tako će se učinilac djela iz st. 1. i 2. člana 190. Krivičnog zakonika RS-a kazniti kaznom zatvora od tri do 15 godina ukoliko je nastupila smrt pasivnog subjekta, odnosno člana porodice ili porodične zajednice (stav 4). U stavu 5. (član 222. Krivičnog zakona FBiH i član 218. Krivičnog zakona BD-a) propisano je da će se učinilac krivičnog djela iz st. od 1. do 4. kazniti kaznom zatvora od dvije do 15 godina ukoliko je navedenim radnjama prouzrokovana smrt člana porodice.

Četvrti teži oblik krivičnog djela nasilja u porodici propisan je u stavu 6. član 222. Krivičnog zakona FBiH i stavu 6. član 218. Krivičnog zakona BD-a. Ovaj oblik djela postoji u slučaju da učinilac krivičnog djela usmrti člana porodice kojeg je i prethodno zlostavljao. U ovom slučaju predviđena je najstroža kazna za učinioca. Tako će se on kazniti kaznom zatvora u trajanju od najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora. Teže kažnjavanje u ovom slučaju nije posebno predviđeno Krivičnim zakonikom Republike Srpske.

Prema odredbi stava 5. člana 190. Krivičnog zakonika Republike Srpske, učinilac krivičnog djela koji prekrši mjere zaštite koje mu je sud odredio na osnovu zakona (u oblasti nasilja u porodici) kazniće se novčanom kaznom i zatvorom od tri mjeseca do tri godine. Krivičnim zakonima FBiH i BD-a ova odredba nije predviđena, već je posebnim zakonima predviđena prekršajna odgovornost učinilaca nasilja u porodici koji prekrše zaštitne mjere.

Na kraju, prema Krivičnom zakoniku Republike Srpske, članom porodice ili porodične zajednice, u smislu ovog

krivičnog djela, smatraju se supružnici ili bivši supružnici i njihova djeca i djeca svakog od njih, vanbračni partneri ili bivši vanbračni partneri, njihova djeca ili djeca svakog od njih, srodnici po tazbini zaključno do drugog stepena bez obzira na činjenicu da je bračna zajednica prestala, roditelji sadašnjih i bivših bračnih i vanbračnih partnera, srodnici iz potpunog usvojenja u pravoj liniji bez ograničenja, a u pobočnoj zaključno sa četvrtim stepenom, kao i srodnici iz nepotpunog usvojenja, lica koja vezuje odnos starateljstva, lica koja žive ili su živjela u istom porodičnom domaćinstvu, bez obzira na srodstvo, te lica koja imaju zajedničko dijete ili je dijete začeto, iako nikada nisu živjela u istom porodičnom domaćinstvu (stav 6. član 190. Krivičnog zakonika RS-a). Krivičnim zakonima FBiH i BD-a ova odredba nije predviđena.

Pored krivičnih zakona u Bosni i Hercegovini, na snazi su i tri posebna zakona kojima je regulisana oblast nasilja u porodici. To su: Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske,⁴⁴ Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Federacije Bosne i Hercegovine⁴⁵ i Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Brčko distrikta.⁴⁶

U pravnom sistemu Republike Srpske, u okviru jednog sistemskog zakona, problematika nasilja u porodici prvi put je samostalno regulisana 2005. godine. Tada je donesen prvi Zakon o zaštiti od nasilja u porodici u Republici Srpskoj,⁴⁷ koji je izmijenjen i dopunjen 2008. godine.⁴⁸ Potom, u Republici Srpskoj je 2012. godine donesen potpuno novi Zakon o zaštiti od nasilja u porodici,⁴⁹ dok su 2013. godine već nastale i njegove prve izmjene, koje nisu značajno mijenjale suštinu i sadržaj.⁵⁰ Zakon o zaštiti od nasilja u porodici mijenjan je i 2015. godine.⁵¹ Svim navedenim zakonima propisivana je, pored ostalog, i prekršajna odgovornost učinioca radnje/i djela nasilja u porodici. Da li neko djelo nasilja u porodici smatrati za prekršaj ili za krivično djelo često je u Republici Srpskoj bilo rezultat nejednakog mišljenja policije i tužilaca. Najbolje rješenje koje poznaju i druge zemlje, ali i najznačajniji međunarodni dokumenti i događaji⁵² koji se bave ovom

⁴⁴ Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 102/2012, 108/2013, 82/2015 i 84/2019)

⁴⁵ Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH”, br. 20/2013)

⁴⁶ Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Brčko distrikta („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH”, br. 7/2018)

⁴⁷ „Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 118/2005

⁴⁸ „Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 17/2008

⁴⁹ Vidi šire: Mitrović, Lj. (2013). „Nasilje u porodici prema Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske iz 2012. godine”, XXV naučni skup: *Kriminal, državna reakcija i harmonizacija sa evropskim standardima*, Palić, str. 231–248.

⁵⁰ „Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 102/2012 i 108/2013

⁵¹ „Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 82/2015

⁵² Posebnu pažnju nasilju u porodici, odnosno porodičnoj zajednici, posvećuje i Komitet Ujedinjenih nacija za eliminaciju diskriminacije prema ženama (CEDAW Komitet). Ovaj Komitet razmotrio je Šesti periodični izvještaj Bosne i Hercegovine o implementaciji Konvencije Ujedinjenih nacija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW Konvencija) na 74. zasjedanju održanom 30. oktobra 2019. godine u

problematikom, jeste da se svako nasilje u porodici smatra krivičnim djelom. Konačno, i u Republici Srpskoj u drugoj polovini 2019. godine donesen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici,⁵³ kojim se prihvata navedeno stanovište.

Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici u Republici Srpskoj (u daljem tekstu: Zakon (RS)) uređuje se zaštita od nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici, zatim ko se smatra članom porodice ili porodične zajednice, ko su subjekti zaštite i postupak zaštite žrtava nasilja u porodici, osnivanje Savjeta za borbu protiv nasilja u porodici, te mjere za zaštitu žrtve i druga pitanja od značaja za zaštitu od nasilja u porodici. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici (u daljem tekstu: Zakon o izmjenama i dopunama) iz 2019. godine konačno je i potpuno nedvosmisleno riješena vječna dilema u Republici Srpskoj – da ili je nasilje u porodici krivično djelo ili prekršaj.

S druge strane, ovim Zakonom, čija osnovna svrha jeste pružanje zaštite žrtvi nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici i stvaranje uslova za sprečavanje ponavljanja nasilja, žrtvi se obezbjeđuje neophodna zaštita u vidu izricanja hitnih mjera zaštite, a u narednom periodu od 30 dana mogu se izreći (ako za to postoje osnovi) i zaštitne mjere kojima se obezbjeđuje produženje trajanja te zaštite. Istovremeno, učiniocu se pruža pomoć tako što mu se omogućava da nauči nenasilne forme ponašanja u kriznim situacijama i da nauči da kontroliše svoje agresivne porive, te da se izliječi od određenih bolesti zavisnosti.

Isto tako, u izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici uvode se nova prava žrtava nasilja u porodici i dodatno unapređuje njihova zaštita. Zakonom o izmjenama i dopunama naglašena je obaveza svih subjekata zaštite da u procesu zaštite, pomoći i podrške žrtvama nasilja u porodici sarađuju u najboljem interesu žrtve, te da na nivou jedinice lokalne samouprave zaključuju protokole o postupanju i obrazuju grupu za koordinaciju i saradnju od predstavnika svih ustanova, organa i organizacija koje pružaju zaštitu, pomoć i podršku žrtvama nasilja u porodici.

Odredbom člana 6. Zakona o izmjenama i dopunama predviđeno je da nasilje u porodici postoji ukoliko postoji i najmanji osnov sumnje da je član porodice ili porodične zajednice izvršio radnje fizičkog, seksualnog, psihičkog i/ili ekonomskog nasilja, kao i prijetnje koje izazivaju strah od fizičke, seksualne, psihičke i/ili ekonomske štete kod drugog člana porodice ili porodične zajednice.⁵⁴

⁵³ Ženevi. Delegacija Bosne i Hercegovine, sačinjena od predstavnika i predstavnica gender institucionalnih mehanizama u Bosni i Hercegovini, prezentovala je Šesti periodični izvještaj CEDAW Bosne i Hercegovine. Na osnovu prezentovanog izvještaja, CEDAW Komitet dao je Zaključne napomene na Šesti periodični izvještaj Bosne i Hercegovine, koje sadrže preporuke za unapređenje položaja i eliminisanje diskriminacije žena.

⁵³ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 84/2019

⁵⁴ Pod radnjama nasilja u porodici smatraju se (član 3. stav 2. Zakona o izmjenama i dopunama): a) primjena sile na fizički ili psihički integritet

Izmjenama i dopunama Zakona proširena je lista članova porodice ili porodične zajednice na koje se odnose odredbe Zakona o izmjenama i dopunama u odnosu na izvorni Zakon o zaštiti od nasilja u porodici. Naime, pored supružnika, bivših supružnika i njihove djece i djece svakog od njih, sadašnjih i bivših vanbračnih partnera i njihove zajedničke djece ili djece svakog od njih, roditelja sadašnjih i bivših bračnih i vanbračnih partnera, srodnika po tazbini zaključno do drugog stepena bez obzira na činjenicu da je bračna zajednica prestala, srodnika iz potpunog usvojenja u pravoj liniji bez ograničenja, a u pobočnoj liniji zaključno sa četvrtim stepenom, kao i srodnika iz nepotpunog usvojenja, lica koja vezuje odnos starateljstva, lica koja žive ili su živjela u istom porodičnom domaćinstvu, bez obzira na srodstvo, lica koja imaju zajedničko dijete ili je dijete začeto, iako nikada nisu živjela u istom porodičnom domaćinstvu, Zakon o izmjenama i dopunama primjenjuje se i na lica koja su međusobno bila ili su još uvijek u emotivnoj ili intimnoj vezi, nezavisno od toga da li učinilac dijeli ili je dijelio domaćinstvo sa žrtvom (član 4. Zakona o izmjenama i dopunama).⁵⁵

Nadalje, subjekti zaštite u procesu zaštite, pomoći i podrške žrtvama nasilja u porodici sarađuju u najboljem interesu žrtve i dužni su u prvom kontaktu obavijestiti žrtvu, na njoj razumljiv način, o svim pravima koja ima u skladu sa ovim i drugim propisima i o ustanovama, organima, pravnim licima i organizacijama koje pružaju pomoć, podršku i zaštitu.⁵⁶ Žrtva nasilja u porodici ima pravo na psihosocijalnu pomoć, socijalnu i medicinsku zaštitu, a posebnu pomoć i zaštitu uživaju djeca, starija lica, lica sa invaliditetom i lica pod starateljstvom. Dijete je žrtva i ukoliko je bilo prisutno

člana porodice ili porodične zajednice, b) postupanje koje može prouzrokovati ili izazvati opasnost da će prouzrokovati fizičku ili psihičku bol ili patnju člana porodice ili porodične zajednice, v) prouzrokovanje straha ili lične ugroženosti ili povrede dostojanstva člana porodice ili porodične zajednice ucjenom ili drugom prinudom, g) verbalni napad, vrijeđanje, psovanje, nazivanje pogrdnim imenima, te drugi načini grubog uznemiravanja člana porodice ili porodične zajednice, d) seksualno nasilje, đ) onemogućavanje pristupa zdravstvenoj zaštiti i njezi, e) praćenje i svi drugi slični oblici uznemiravanja člana porodice ili porodične zajednice, ž) namjerno oštećenje ili uništenje imovine člana porodice ili porodične zajednice, zajedničke imovine, ili imovine u posjedu, z) uskraćivanje ili oduzimanje prava na ekonomsku nezavisnost zabranom rada ili držanje člana porodice ili porodične zajednice u odnosu zavisnosti ili podređenosti, i) vaspitanje djece na način ponižavajućeg postupanja, j) oduzimanje djece ili izbacivanje iz stana člana porodice ili porodične zajednice, k) iscrpljivanje radom, izgladnjivanjem, uskraćivanjem sna ili neophodnog odmora članu porodice ili porodične zajednice, l) nepridržavanje odluke nadležnog organa kojim je utvrđen lični kontakt djece sa roditeljima, lj) zadržavanje putne isprave ili nekog drugog dokumenta člana porodice ili porodične zajednice, m) nasilna izolacija ili ograničenje slobode kretanja člana porodice ili porodične zajednice i n) svaka druga radnja koja predstavlja nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici. Pod radnjom nasilja u porodici smatraju se i prijetnje učinioca ovog djela žrtvi.

⁵⁵ Na ovaj način izvršeno je dodatno usklađivanje sa standardima Savjeta Evrope, konkretno Istanbulskom konvencijom, u kojoj je, u članu 3. tačka b), navedeno: Nasilje u porodici predstavlja svaki čin fizičkog, seksualnog, psihološkog ili ekonomskog nasilja koje se dešava u porodici ili u porodičnoj zajednici ili između bivših ili sadašnjih supružnika ili partnera, bez obzira na to da li počinilac dijeli ili je dijelio isto prebivalište sa žrtvom.

⁵⁶ Uvođenje ove obaveze u skladu je s odredbama člana 19. Istanbulske konvencije i člana 4. Direktive o pravima žrtve.

prilikom vršenja nasilja prema drugom članu porodice, iako radnje nasilja nisu preduzete prema njemu (član 8. Zakona (RS)). U postupcima ostvarivanja svojih prava i zaštite žrtve imaju pravo na besplatnu pravnu pomoć u skladu s propisima kojima se reguliše oblast besplatne pravne pomoći (član 5. stav 2. Zakona o izmjenama i dopunama).

Članom 6. Zakona o izmjenama i dopunama predviđeno je da se na području jedinice lokalne samouprave zaključuje protokol o postupanju, te da se u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog Zakona formira grupa za koordinaciju i saradnju od predstavnika svih ustanova, organa i organizacija koje pružaju zaštitu, pomoć i podršku žrtvama nasilja u porodici.

Kao i u ranijim zakonskim rješenjima, nakon prijema prijave da je učinjeno nasilje u porodici, policijski službenik dužan je da odmah o tome obavijesti centar za socijalni rad, koji će neposredno pružiti socijalnu zaštitu i psihosocijalnu pomoć žrtvi nasilja u porodici, zatim preduzeti druge mjere iz svoje nadležnosti, te o tome sačiniti službeni izvještaj. O izvršenom nasilju u porodici nadležni policijski službenik odmah obavještava i nadležnog javnog tužioca i, uz izvještaj, dostavlja sve prikupljene dokaze i procjenu rizika. Nakon okončanja istrage, u pisanoj formi, javni tužilac obavještava nadležnog policijskog službenika o podizanju optužnice protiv osumnjičenog lica ili o obustavi istrage, kao i o razlozima za obustavu istrage. Obavještenja i procjenu rizika policijski službenik dostavlja i centru za socijalni rad.

Značajna novina jeste da policijski službenici vrše procjenu rizika⁵⁷ po svakoj prijavi nasilja u porodici (član 12a. Zakona o izmjenama i dopunama). Procjena rizika vrši se na osnovu prikupljenih obavještenja o tome: a) da li je učinilac ranije ili neposredno prije procjene rizika učinio nasilje u porodici ili neki drugi vid nasilja i da li je spreman da ga ponovi, b) da li je prijetio ubistvom ili samoubistvom, v) da li posjeduje oružje, g) da li je mentalno bolestan ili zloupotrebljava psihoaktivne supstance, d) da li postoji sukob oko starateljstva nad djetetom ili oko načina održavanja ličnog kontakta djeteta i roditelja koji je učinilac, đ) da li je učiniocu izrečena hitna mjera ili mjera zaštite od nasilja u porodici, e) da li žrtva doživljava strah i kako ona procjenjuje rizik od ponavljanja nasilja i ž) druge činjenice i okolnosti od značaja za procjenu rizika.

Kada su u pitanju hitne mjere zaštite (udaljenje učinioca nasilja iz stana, kuće ili drugog stambenog prostora i/ili zabrana približavanja i kontaktiranja učinioca nasilja sa žrtvom nasilja u porodici),⁵⁸ predviđeno je da se hitne

mjere zaštite izriču najkasnije u roku od 24 časa od prijema prijedloga, odnosno izvođenja učinioca nasilja u porodici pred sud. Izmjenama i dopunama Zakona predviđeno je i izricanje zaštitnih mjera,⁵⁹ čija je osnovna svrha da se obezbijedi nužna zaštita i bezbjednost žrtve, te buduće djelovanje učinioca nasilja u porodici.⁶⁰ Izriču se samostalno. Kao i hitne mjere zaštite, i zaštitne mjere⁶¹ izriče nadležni sud u prekršajnom postupku. Izriču se samostalno, i to u roku od 30 dana od dana kada policijski službenik, centar za socijalni rad ili sama žrtva nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici podnese prijedlog za izricanje.

Značajna novina jeste da žrtva može izabrati, prije ili u toku postupka, lice od povjerenja koje će biti prisutno tokom jednog ili više postupaka ili radnji u vezi sa zaštitom od nasilja u porodici. Lice od povjerenja može biti bilo koje punoljetno lice, osim učinioca nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici.

Zakonom (RS) je predviđeno i zbrinjavanje žrtava nasilja u porodici u sigurne kuće, kao i njihov način rada.

Kada su u pitanju kaznene odredbe, Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici nije predviđeno prekršajno kažnjavanje učinioca nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici, kao što je to ranije bio slučaj.⁶²

Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Zakon (FBiH)) uređuje se: zaštita od nasilja u porodici, pojam porodice i nasilje

načinu sprovođenja hitnih i zaštitnih mjera koje su u nadležnosti Ministarstva unutrašnjih poslova („Službeni glasnik RS-a”, broj 73/14).

⁵⁹ Vidi šire: Mitrović, Lj., Kuprešanin, J. (2017), „Zaštitne mjere u prekršajnom zakonodavstvu Republike Srpske i Bosne i Hercegovine”, *Naučno-stručni časopis iz oblasti pravnih nauka, Godišnjak Fakulteta pravnih nauka Panevropskog univerziteta APEIRON u Banjoj Luci*, broj 7, str. 28–41.

⁶⁰ Vrste zaštitnih mjera su: udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora; zabrana približavanja žrtvi nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici; zabrana uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici; obavezan psihosocijalni tretman i obavezno liječenje od zavisnosti.

⁶¹ Poseban oblik krivičnog djela pod nazivom *nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici*, za koje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine, postoji u slučaju kršenja zaštitne mjere ili hitne mjere zaštite od nasilja u porodici koje je sud odredio na osnovu zakona.

⁶² S druge strane, odredbom člana 14. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici predviđeno je novčano kažnjavanje za prekršaj: zaposlenog u obrazovnoj, socijalnoj i zdravstvenoj ustanovi, koji ne prijavi nasilje u porodici (od 1.000 KM do 3.000 KM); građanina koji ne prijavi nasilje u porodici (od 300 KM do 900 KM); člana porodice ili porodične zajednice koji ne prijavi nasilje u porodici izvršeno prema djetetu, osim u slučaju kada je i sam žrtva nasilja u porodici (od 300 KM do 900 KM); subjekata zaštite i drugih tijela ovlaštenih za postupanje po ovom zakonu koji ne postupaju u skladu sa članom 34. stav 1. ovog Zakona (od 3.000 KM do 5.000 KM). Takođe, odredbom člana 42a. Zakona o izmjenama i dopunama definisano je da će policijski službenik koji ne postupi u skladu sa obavezama iz ovog Zakona po prijavi nasilja u porodici snositi odgovornost u skladu sa Zakonom (iz ovog zakonskog rješenja nije jasno o kojem obliku odgovornosti policijskog službenika se radi, što je svakako nedostatak tog rješenja).

⁵⁷ Procjena rizika je obaveza utvrđena odredbom člana 22. Direktive o pravima žrtava i standard Savjeta Evrope utvrđen članom 51. Istanbulske konvencije.

⁵⁸ Vidi šire: Mitrović, Lj., Grbić-Pavlović, N. (2016), „Hitne mjere zaštite žrtava nasilja u porodici”, *Analiza poslovne ekonomije, Časopis za poslovnu ekonomiju, biznis i menadžment i komunikacije*, Univerzitet za poslovni inženjering i menadžment Banja Luka, godina VIII, broj 14, Banja Luka, str. 50–61. Ministar unutrašnjih poslova Republike Srpske donio je Pravilnik o

u porodici, vrsta i svrha zaštitnih mjera za osobe koje su počinile radnje nasilja u porodici, način i postupak izricanja zaštitnih mjera, zaštita žrtve od nasilja u porodici, međusobna povezanost svih subjekata koji su u funkciji zaštite od nasilja u porodici i druga pitanja od značaja za zaštitu od nasilja u porodici. U članu 4. Zakona (FBiH) propisano je da su svi nadležni subjekti u rješavanju slučajeva nasilja u porodici dužni osigurati hitnost u rješavanju, ali i nesmetan pristup nadležnom sudu, bez bilo kakvih troškova za žrtve nasilja u porodici (član 5).

Nasilje u porodici, prema članu 7. Zakona (FBiH), ostvaruje se ukoliko postoje osnove sumnje da su učinjene radnje kojima član porodice nanosi fizičku, psihičku ili seksualnu bol ili patnju i/ili ekonomsku štetu, kao i prijetnje koje izazivaju strah od fizičkog, psihičkog ili seksualnog nasilja i/ili ekonomske štete kod drugog člana porodice.⁶³ Porodicu čine (član 6. Zakona FBiH): 1) bračni i vanbračni partneri i njihova djeca (zajednička ili iz ranijih zajednica), 2) srodnici: krvni srodnici i srodnici iz odnosa potpunog usvojenja u pravoj liniji bez ograničenja, a u pobočnoj liniji zaključno sa četvrtim stepenom; očuh, maćeha; usvojenik i usvojilac iz odnosa nepotpunog usvojenja; srodnici po tazbini zaključno sa drugim stepenom, 3) staralac i štićenik, hranilac i hranjenik, 4) bivši bračni i vanbračni partneri i njihova djeca (zajednička ili iz ranijih zajednica) i njihovi roditelji, uključujući očuha i maćehu.

Osim žrtve nasilja u porodici, nadležnoj policijskoj stanici, po saznanju da se desilo nasilje u porodici, dužni su to prijaviti zdravstveni i socijalni radnici, nastavnici, vaspitači, medicinske, obrazovne i druge ustanove i organi, kao i nevladine organizacije koje u obavljanju svoje dužnosti saznaju za učinjene radnje nasilja u porodici, zatim članovi porodice, kao i svaki građanin koji sazna za učinjene radnje nasilja u porodici, a posebno ako je žrtva nasilja dijete.

Zakon (FBiH) ne predviđa hitne mjere zaštite kao Zakon (RS). Kada su u pitanju zaštitne mjere čija je svrha osiguravanje nužne zaštite zdravlja i bezbjednosti lica izloženih nasilju, sprečavanje nasilja u porodici, te preduzimanje efikasnih mjera prevaspitanja i liječenja nasilnih lica, prema članu

9. Zakona (FBiH), učiniocima nasilja u porodici mogu se izreći sljedeće zaštitne mjere: 1) udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor, 2) zabrana približavanja žrtvi nasilja, 3) zabrana uznemiravanja i uhođenja osobe izložene nasilju, 4) obavezan psihosocijalni tretman, 5) obavezno liječenje od zavisnosti, 6) privremeno lišenje slobode i zadržavanje. Zahtjev za izricanje zaštitne mjere nadležnom sudu podnosi policijska uprava za svaki prijavljeni slučaj nasilja u porodici u roku od 12 sati od saznanja za radnje nasilja iz člana 7. Zakona (FBiH).⁶⁴

Kao i u Republici Srpskoj, i u Federaciji Bosne i Hercegovine žrtve nasilja imaju pravo na osiguravanje osnovnih životnih potreba u pogledu neophodnog zdravstvenog, socijalnog i materijalnog zbrinjavanja i pravo osiguravanja pravne pomoći za rješavanje socijalnog, ekonomskog i drugog statusa. Radi osiguranja fizičke zaštite i ostvarivanja prava i interesa žrtve nasilja u porodici, bez straha i opasnosti po život, policija i organ starateljstva dužni su, uz prethodni pristanak žrtve, privremeno zbrinuti žrtvu u sigurnu kuću, drugu odgovarajuću instituciju ili kod druge porodice. Zakonom FBiH regulisano je i osnivanje i finansiranje sigurnih kuća. Detaljno su predviđeni programi mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici (član 37. Zakona FBiH). Članom 39. Zakona FBiH propisuje se obavezno potpisivanje protokola o saradnji između svih nadležnih subjekata, nadležnih pravosudnih organa i opština, kojima se trebaju utvrditi međusobna prava i obaveze u postupku prijavljivanja slučajeva nasilja u porodici, pružanja zaštite žrtvama nasilja u porodici, kao i u radu sa nasilnim osobama.

U članu 41. Zakona FBiH propisane su obaveze policijske uprave. Naime, policijska uprava dužna je odmah obavijestiti organ starateljstva o slučaju nasilja u porodici, kao i dostaviti službene zabilješke koje vodi vezano uz slučajeve nasilja u porodici radi evidencije i prevencije. Takođe, ukoliko počinilac nasilja u porodici ne ispunjava zaštitne mjere, odmah po saznanju policijska uprava dužna

⁶³ U istom članu veoma široko su postavljene i radnje nasilja u porodici. Radnje nasilja u porodici ili prijetnje tim radnjama su: 1) svaka primjena fizičke sile na fizički ili psihički integritet člana porodice, 2) svako postupanje jednog člana porodice koje može prouzrokovati ili izazvati opasnost da će prouzrokovati fizičku ili psihičku bol ili patnju, 3) prouzrokovanje straha ili osobne ugroženosti ili povrede dostojanstva člana porodice ucjenom ili drugom prinudom, 4) fizički napad člana porodice na drugog člana porodice, bez obzira na to da li je nastupila fizička povreda ili nije, 5) verbalni napad, vrijeđanje, psovanje, nazivanje pogrdnim imenima, te drugi načini grubog uznemiravanja člana porodice od drugog člana porodice, 6) seksualno uznemiravanje, 7) uhođenje i svi drugi slični oblici uznemiravanja drugog člana porodice, 8) oštećenje ili uništenje zajedničke imovine ili imovine u posjedu, 9) upotreba fizičkog nasilja ili prouzrokovanje straha sa ciljem oduzimanja prava na ekonomsku nezavisnost zabranom rada ili držanjem člana porodice u odnosu zavisnosti ili podređenosti, 10) upotreba fizičkog i psihičkog nasilja prema djeci i zanemarivanje u njihovom odgoju, 11) fizičko i psihičko nasilje prema starim, iznemoglim osobama i zanemarivanje u njihovom njegovanju i liječenju, 12) nasilna izolacija ili ograničenje slobode kretanja člana porodice i 13) propuštanje dužne pažnje i nepružanje pomoći i zaštite članu porodice i pored obaveze prema zakonu.

⁶⁴ Uz zahtjev za izricanje zaštitne mjere prilažu se prikupljeni dokazi i obavezno izvod iz službene evidencije ukoliko je ta osoba bila prijavljivana za slučajeve nasilja u porodici. Zahtjev za izricanje zaštitnih mjera podnosi se nadležnom sudu prema mjestu na čijem području žrtva nasilja ima prebivalište ili boravište. Nadležni sud je dužan u roku od 12 sati od prijema zahtjeva za izricanje zaštitne mjere postupiti po zahtjevu i donijeti rješenje. Ukoliko je neophodno osigurati mišljenje vještaka za izricanje zaštitne mjere, sudu je dužan u roku od sedam dana od prijema zahtjeva to omogućiti, te postupiti po zahtjevu i donijeti rješenje. Prilikom izricanja zaštitne mjere nadležni sud nije ograničen posebnim formalnim dokaznim pravilima radi utvrđivanja činjenica o izvršenju radnji nasilja iz člana 7. ovog Zakona, kao i posljedicama koje su nastupile. Nadležni sud, nakon izvještaja o izvršenju zaštitne mjere koji dostave organi nadležni za izvršenje izrečene zaštitne mjere, može izrečenu mjeru zamijeniti drugom zaštitnom mjerom, rješenje o izricanju zaštitne mjere ukinuti ili izreći novčanu kaznu za nepostupanje po izrečenoj zaštitnoj mjeri. Zakonom FBiH jasno su propisani elementi rješenja o izricanju zaštitne mjere (član 21). Organi nadležni za izvršenje izrečene zaštitne mjere navedene u rješenju o izricanju zaštitne mjere dužni su redovno pratiti izvršenje mjere, sačiniti i dostaviti nadležnom sudu izvještaj o njihovom izvršenju, predložiti prekid ili zamjenu mjere kada to smatraju potrebnim. Organ nadležan za izvršenje zaštitne mjere dužan je po saznanju o neizvršenju ili kršenju izrečene mjere o tome obavijestiti nadležni sud. Zakonom je detaljno propisan postupak za žalbu na rješenje o izrečenoj zaštitnoj mjeri.

je bez odlaganja obavijestiti nadležni sud sa prijedlogom za izricanje novčane kazne. Organ starateljstva dužan je pratiti izvršenje izrečene zaštitne mjere, te o izvršenju obavještavati nadležni sud, predložiti prekid ili produženje ili zamjenu mjere drugom mjerom (član 42. Zakona FBiH). Izvještaj o izvršenju zaštitne mjere najkasnije u roku od šest mjeseci organ starateljstva dužan je dostaviti sudu, a na zahtjev suda, prema potrebi, i ranije.

Prekršajne sankcije, odnosno novčane kazne, propisane su za neispunjavanje obaveza službenih lica predviđenih Zakonom FBiH (član 44. Zakona FBiH). Takođe, ovim Zakonom je predviđeno i novčano kažnjavanje lica za nepostupanje po izrečenim zaštitnim mjerama (u iznosu od 1.000 do 1.500 KM, član 45. Zakona (FBiH)).

Treći zakon kojim se posebno reguliše oblast nasilja u porodici u BiH jeste **Zakon o zaštiti od nasilja u porodici u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Zakon BD)**. Njime se propisuje zaštita od nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici, ko se smatra članom porodice ili porodične zajednice, subjekti zaštite i postupak zaštite žrtava nasilja u porodici, prekršajne sankcije koje se izriču učiniocima nasilja u porodici i druga pitanja od značaja za zaštitu od nasilja u porodici u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine. Za razliku od druga dva zakona koja su u primjeni u FBiH i RS-u, Zakon BD-a i dalje predviđa prekršajnu odgovornost učinioca nasilja u porodici, kao što je to ranije bio slučaj i sa Zakonom (RS).

Porodica je životna zajednica roditelja i djece i drugih srodnika, te se u smislu ovog Zakona članom porodice smatraju: supružnici ili bivši supružnici i njihova djeca i djeca svakog od njih; vanbračni partneri ili bivši vanbračni partneri, njihova djeca ili djeca svakog od njih; srodnici po tazbini, zaključno do drugog stepena srodstva, bez obzira da li je bračna zajednica prestala, roditelji sadašnjih i bivših bračnih i vanbračnih partnera, srodnici iz potpunog usvojenja u pravoj liniji bez ograničenja, a u pobočnoj zaključno s četvrtim stepenom srodstva, kao i srodnici iz nepotpunog usvojenja, lica koja vezuje odnos starateljstva, lica koja žive ili su živjela u istom porodičnom domaćinstvu, bez obzira na srodstvo, lica koja imaju zajedničko dijete ili je dijete začeto, iako nikad nisu živjela u istom porodičnom domaćinstvu.

Nasilje u porodici predstavlja svaku radnju nasilja člana porodice ili porodične zajednice kojom se ugrožava spokojstvo, psihički, tjelesni, seksualni ili ekonomski integritet drugog člana porodice ili porodične zajednice.⁶⁵

⁶⁵ Radnje nasilja u porodici definisane su članom 5, u kojem se navodi da svaka radnja nasilja u porodici koja ne sadrži obilježja krivičnog djela predstavlja prekršaj ukoliko je to: a) prijetnja nanošenjem tjelesne povrede članu porodice ili njemu bliskom licu, b) prijetnja oduzimanjem djece ili izbacivanjem iz stana člana porodice, c) iscrpljivanje radom, izgladnjivanjem, uskraćivanjem sna ili neophodnog odmora članu porodice, d) odgoj djece na način ponižavajućeg postupanja, e) uskraćivanje sredstava za egzistenciju članu porodice, f) uskraćivanje prava na ekonomsku nezavisnost zabranom rada ili držanjem člana porodice u odnosu zavisnosti ili podređenosti, prijetnjom ili nedavanjem sredstava za život ili drugim oblicima ekonomske dominacije, g) verbalni napad, psovanje, nazivanje pogrdnim imenom ili vrijeđanje

Prekršaj je učinjen ako je radnja nasilja u porodici izvršena jednom ili više puta, a određena je trajnim glagolom.

Kada su žrtve nasilja u pitanju, predviđeno je da svaka ima pravo na psihosocijalnu pomoć, socijalnu i medicinsku zaštitu, dok posebnu pomoć i zaštitu imaju djeca, lica sa navršenih 65 godina i starija, lica sa invaliditetom i lica pod starateljstvom koja su žrtve nasilja u porodici (član 6 Zakona BD-a). Takođe, žrtve nasilja u porodici imaju pravo na besplatnu pravnu pomoć u postupcima ostvarivanja svojih prava i zaštite. Zakonom BD-a u članu 7. jasno su precizirani subjekti zaštite i njihove obaveze. Subjekti zaštite su: a) Policija Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, b) Tužilaštvo Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, c) Kancelarija za pravnu pomoć Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, d) Odjeljenje za zdravstvo i ostale usluge, Pododjeljenje za socijalnu zaštitu, e) zdravstvene ustanove i f) druge specijalizovane organizacije (kao što su udruženja za zaštitu žena, za ravnopravnost polova i sl.).

Subjekti zaštite dužni su pružati zaštitu, podršku i pomoć žrtvama nasilja u porodici i spriječiti ponavljanje nasilja bez obzira na to da li je protiv učinioca pokrenut krivični ili prekršajni postupak. Takođe, dužni su bez odlaganja osigurati hitno rješavanje predmeta nasilja u porodici, vodeći računa o tome da su interes i dobrobit žrtve prioriteti u tim postupcima. U slučajevima nasilja u porodici, subjekti zaštite dužni su da međusobno sarađuju i razmjenjuju potrebne podatke i informacije. Svi subjekti zaštite, članovi porodice, zaposleni u obrazovnim, socijalnim i zdravstvenim ustanovama, kao i svaki drugi građanin, dužni su odmah nakon saznanja da je počinjeno nasilje u porodici ili da postoje osnovi sumnje da je počinjeno prijaviti to policiji. Policija po prijavi obavještava Pododjeljenje za socijalnu zaštitu, koje će odmah pružiti socijalno-zaštitne mjere žrtvi, te preduzeti druge mjere iz svoje nadležnosti i o tome sačiniti službeni izvještaj. Zdravstvena ustanova će omogućiti žrtvi besplatan ljekarski pregled radi utvrđivanja postojanja povreda fizičkog ili psihičkog integriteta. O izvršenom nasilju u porodici policija odmah obavještava i nadležnog tužioca i, uz izvještaj, dostavlja prikupljene dokaze i obavještenja o tome. Ukoliko nadležni tužilac nađe da radnja nasilja u porodici nema obilježja krivičnog djela, predmet vraća policiji na daljnje postupanje. Prekršajni postupak u slučajevima nasilja u porodici može se pokrenuti jedino putem zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka, i to ga može pokrenuti policija ili drugi ovlašćeni organ, u skladu sa zakonom kojim se propisuje prekršajno kažnjavanje.

Zakon BD-a, kao i Zakon RS-a, poznaje kategoriju hitnih mjera zaštite koje su propisane članovima 11. i 12. Predviđene su dvije hitne mjere zaštite koje se mogu izreći

člana porodice na drugi način, h) ograničavanje slobode komuniciranja člana porodice s članovima porodice ili drugim licima, i) oštećenje, uništenje ili prometovanje zajedničke imovine ili imovine u posjedu, kao i oštećenje ili uništenje imovine u vlasništvu ili u posjedu drugog člana porodice, odnosno pokušaj da se to učini, j) uhođenje člana porodice, k) prouzrokovanje straha, poniženja, osjećaja manje vrijednosti i l) i druge radnje nasilja u porodici koje ne sadrže obilježja krivičnog djela nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici.

u trajanju ne dužem od 30 dana, a to su: a) udaljenje učinioca nasilja iz stana, kuće ili drugog stambenog prostora ili b) zabrana približavanja i kontaktiranja učinioca nasilja sa žrtvom nasilja u porodici. Izriče ih Osnovni sud Brčko distrikta BiH na prijedlog policije ili drugog ovlaštenog organa, radi otklanjanja neposredne opasnosti po fizički i psihički integritet, sprečavanja ponavljanja nasilja i garantovanja sigurnosti žrtve.

Radi osiguranja fizičke zaštite i ostvarivanja prava i interesa žrtve nasilja u porodici, žrtve se privremeno mogu zbrinuti u sigurnu kuću. Nadalje, članom 15. Zakona BD-a predviđeno je formiranje stručnog tima koji čine predstavnici svih subjekata zaštite kako bi se utvrdili planovi zaštite žrtava nasilja u porodici. Zabranjeno je objavljivanje informacija na osnovu kojih se može prepoznati žrtva nasilja u porodici ili član porodice žrtve nasilja u porodici, osim ako je punoljetna žrtva nasilja u porodici s tim izričito saglasna (član 16. Zakona BD-a).

Za počinjeni prekršaj učiniocu nasilja u porodici može se izreći novčana kazna, uslovna osuda, ukor i zaštitne mjere. Zaštitne mjere su: a) udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora počinioca nasilja u porodici, b) zabrana približavanja žrtvi nasilja u porodici, c) zabrana uznemiravanja, uhođenja i praćenja žrtve nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici, d) obavezan psihosocijalni tretman počinioca nasilja u porodici i e) obavezno liječenje od zavisnosti počinioca nasilja u porodici. Sve prekršajne sankcije izriče sud u prekršajnom postupku. Prilikom izricanja zaštitnih mjera vodi se računa o svrsi, težini, trajanju i efikasnosti svake mjere. Sud može izreći jednu ili više zaštitnih mjera. Kada su u pitanju maloljetni učinioci nasilja u porodici, prekršajni postupak se sprovodi u skladu s odredbama zakona kojim se propisuju prekršaji i Zakona o zaštiti i postupanju s djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Brčko distrikta BiH.

U članu 30. Zakona BD-a naročito se ističe značaj sticanja posebnih znanja i kontinuirana stručna osposobljenost i usavršavanje sudija i tužilaca u oblasti nasilja u porodici, o čemu se stara Pravosudna komisija BD-a BiH.

Zakonom BD-a propisane su i novčane kazne (član 32). Tako će se novčanom kaznom u iznosu od 300 KM do 900 KM kazniti počinilac nasilja u porodici koji izvrši radnju nasilja predviđenu članom 5. ovog Zakona. Za ponovljenu radnju nasilja u porodici počinilac prekršaja će se kazniti novčanom kaznom od 1.000 KM do 1.500 KM. Od 500 KM do 1.000 KM kazniće se zaposleni u obrazovnoj, socijalnoj i zdravstvenoj ustanovi koji ne prijavi nasilje u porodici, dok će se član porodice koji ne prijavi nasilje u porodici kada je žrtva dijete kazniti novčanom kaznom od 300 KM do 900 KM.

3.

ANALIZA NASILJA U PORODICI U BOSNI I HERCEGOVINI U DOBA PANDEMIJE COVID-19

S obzirom na to da je početkom aprila Evelin Ragner, predsjedavajuća Komiteta za prava žena Parlamenta Evropske unije, iznijela podatak da je u zemljama Evropske unije u prvoj sedmici od uvođenja mjera ograničenog kretanja zabilježen značajan porast slučajeva porodičnog nasilja, naročito nad ženama, na šta ukazuju i brojni medijski izvještaji zemalja širom svijeta, bilo je neophodno sagledati problematiku nasilja u porodici i u Bosni i Hercegovini u doba pandemije Covid-19.

Tako su u prethodnom periodu prikupljeni i za potrebe ovog rada analizirani zvanični podaci nadležnih ministarstava unutrašnjih poslova i Policije Brčko distrikta u Bosni i Hercegovini. Svima je upućen dopis istog sadržaja, kojim se tražio broj prijavljenih slučajeva nasilja u porodici razvrstan po krivičnim djelima i prekršajima za cijelu 2019. godinu, po mjesecima, i za prvih pet mjeseci 2020. godine, kako bi se sagledao sam trend ove pojave, ali i izvršilo poređenje slučajeva nasilja u porodici tokom ključnih mjeseci u kojima se ograničavalo kretanje u odnosu na isti period prethodne godine. Sva ministarstva unutrašnjih poslova i Policija Brčko distrikta dostavila su tražene podatke. Međutim, važno je dati nekoliko napomena u vezi s interpretacijom podataka.

U Bosni i Hercegovini djeluje 11 ministarstava unutrašnjih poslova i Policija Brčko distrikta, u čijoj nadležnosti je direktno rješavanje slučajeva nasilja u porodici, i to:

- Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske (10 policijskih uprava sa ukupno 81 policijskom stanicom – u daljem tekstu MUP RS-a)
- Policija Brčko distrikta (Jedinica opšte policije i Jedinica kriminalističke policije – u daljem tekstu PBD)
- Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo (7 policijskih uprava sa ukupno 9 policijskih stanica – u daljem tekstu MUP KS-a)
- Ministarstvo unutrašnjih poslova Bosansko-podrinjskog kantona Goražde (ukupno 3 policijske stanice – u daljem tekstu MUP BPK)
- Ministarstvo unutrašnjih poslova Hercegovačko-neretvanskog kantona (3 policijske uprave sa ukupno 8 policijskih stanica – u daljem tekstu MUP HNK)

- Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona 10 (3 policijske uprave sa ukupno 6 policijskih stanica – u daljem tekstu MUP K10)
- Ministarstvo unutrašnjih poslova Posavskog kantona (1 policijska uprava sa ukupno 3 policijske stanice – u daljem tekstu MUP PK)
- Ministarstvo unutrašnjih poslova Srednjobosanskog kantona (4 policijske uprave sa ukupno 12 policijskih stanica – u daljem tekstu MUP SBK)
- Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona (6 policijskih uprava sa ukupno 16 policijskih stanica – u daljem tekstu MUP TK)
- Ministarstvo unutrašnjih poslova Unsko-sanskog kantona (3 policijske uprave sa ukupno 8 policijskih stanica – u daljem tekstu MUP USK)
- Ministarstvo unutrašnjih poslova Zapadno-hercegovačkog kantona (4 policijske uprave sa ukupno 4 policijske stanice – u daljem tekstu MUP ZHK)
- Ministarstvo unutrašnjih poslova Zeničko-dobojskog kantona (6 policijskih uprava sa ukupno 14 policijskih stanica – u daljem tekstu MUP ZDK)

Pored velikog broja nadležnih ministarstava unutrašnjih poslova, u Bosni i Hercegovini se primjenjuje i šest zakona kojima se direktno uređuje krivična (tri krivična zakona – u Republici Srpskoj; u Federaciji Bosne i Hercegovine; u Brčko distriktu) ili prekršajna odgovornost (tri zakona o zaštiti od nasilja u porodici kojima se regulišu prekršaji u ovoj oblasti – u Republici Srpskoj; u Federaciji Bosne i Hercegovine; u Brčko distriktu) učinilaca nasilja u porodici. Veći broj zakona zahtijevao je detaljnu analizu svakog pojedinačno, kako bi se dostavljeni podaci mogli adekvatno posmatrati. Kada su u pitanju krivična djela u oblasti nasilja u porodici, bilo je lako predstaviti i sumirati rezultate jer je u svim krivičnim zakonima predviđeno krivično djelo nasilja u porodici i krivična odgovornost učinioca ovog djela, s određenim razlikama u visini kazne (iako postoje određene razlike kod kvalifikovanih oblika ovog krivičnog djela, njegov osnovni oblik je u svim krivičnim zakonima regulisan na sličan način).

Međutim, kada je u pitanju prekršajna odgovornost učinilaca nasilja u porodici, situacija je znatno složenija. Naime, Zakon FBiH ne poznaje prekršajnu odgovornost učinioaca radnje nasilja u porodici koja je propisana ovim Zakonom (postoji samo krivična odgovornost učinioaca nasilja u porodici), već se propisuje odgovornost drugih lica za određena nepostupanja predviđena ovim Zakonom, kao i kažnjavanje za neizvršavanje zaštitnih mjera samog učinioaca krivičnog djela nasilja u porodici. S tim u vezi, značajan broj kantonalnih ministarstva unutrašnjih poslova nije dostavio podatak o broju prekršaja nasilja u porodici. Ako je, pak, neko ministarstvo i dostavilo ovaj podatak, on se odnosio na druga lica, a ne na samog učinioaca nasilja u porodici (osim u slučajevima neizvršavanja zaštitnih mjera) i biće kao takav i predstavljen u ovoj analizi. Potpuno suprotna situacija je u Republici Srpskoj i Brčko distriktu, gdje su dostavljeni i biće prikazani i podaci o broju učinilaca prekršaja u oblasti nasilja u porodici jer je važećim zakonima u posmatranom periodu istraživanja predviđena i prekršajna odgovornost učinioaca nasilja u porodici. U Republici Srpskoj, posljednjim izmjenama Zakona u oblasti zaštite od nasilja u porodici koji je u primjeni od 1. 5. 2020. godine, više se ne može prekršajno kažnjavati učinilac nasilja u porodici, već je, kao i u Federaciji BiH, za ovo djelo predviđena krivična odgovornost učinioaca djela. U Brčko distriktu i dalje postoji i krivična i prekršajna odgovornost učinioaca nasilja u porodici.

Na ovom mjestu važno je navesti i činjenicu da se u grafikonima neće prikazivati podaci koje je dostavilo Ministarstvo unutrašnjih poslova Bosansko-podrinjskog kantona jer ih je jako malo i nisu dostavljeni po mjesecima kada su evidentirani. U 2019. godini ovo Ministarstvo je evidentiralo svega jedno krivično djelo i dva događaja za koja su, prema Zakonu FBiH, izrečene dvije zaštitne mjere

za dva učinioaca nasilja u porodici. Za prvih pet mjeseci 2020. godine evidentirana su četiri krivična djela i izrečene su dvije zaštitne mjere za dva učinioaca nasilja u porodici.

Pored problema do kojih se može doći prilikom svakog istraživanja, cilj istraživanja ipak je ostvaren. Podaci koji su dobijeni mogu pokazati stanje, prema zvaničnim statističkim pokazateljima, kada je u pitanju nasilje u porodici na teritoriji cijele Bosne i Hercegovine.

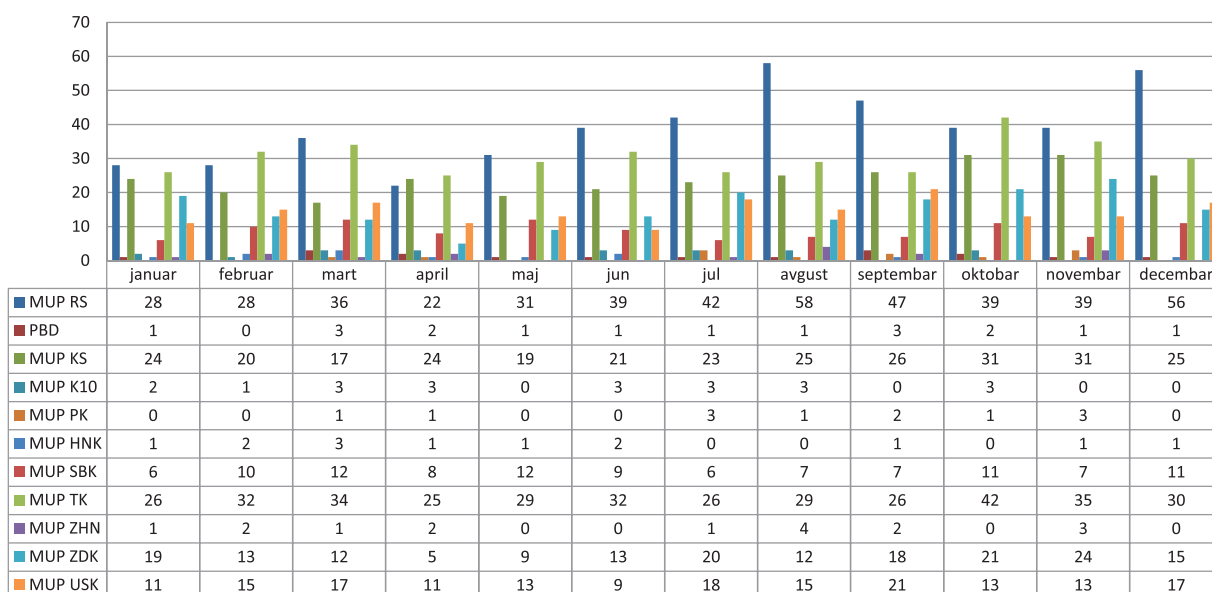
KRIVIČNA DJELA NASILJA U PORODICI U BIH

Na slici 1. prikazan je broj prijavljenih krivičnih djela nasilja u porodici u 2019. godini u BiH po mjesecima za svako nadležno ministarstvo unutrašnjih poslova u BiH i Policiju Brčko distrikta.

Najveći broj krivičnih djela u 2019. godini evidentirao je MUP RS-a (465), potom MUP TK (366), MUP KS-a (286), MUP ZDK (181), MUP USK (173), te MUP SBK (106). Znatno manje krivičnih djela evidentirano je u MUP-u K10 (21), potom u PBD-u (17), MUP-u ZHK (16), MUP-u HNK (13) i MUP-u PK (12). Kada se posmatra svaki nadležni policijski organ posebno i problematika nasilja u porodici, evidentno je da nema značajnih oscilacija u povećanju broja krivičnih djela u ovoj oblasti tokom 2019. godine, osim u avgustu (58) i decembru (56) u Republici Srpskoj i oktobru (42) u Tuzlanskom kantonu, kada je evidentiran nešto značajniji porast.

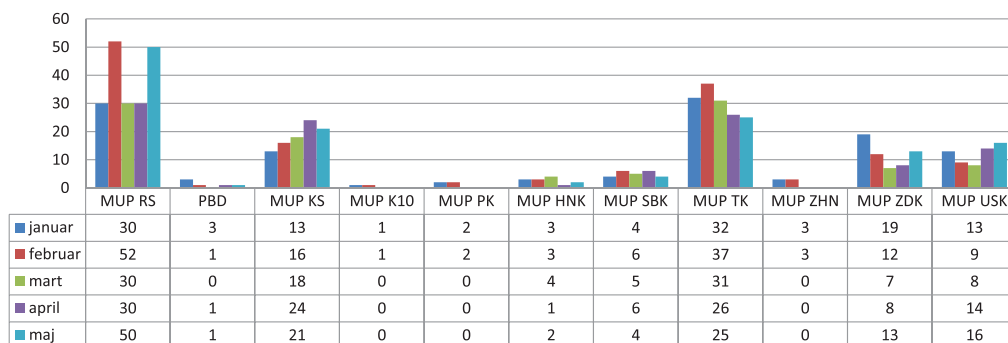
Na slici 2. prikazan je ukupan broj prijavljenih krivičnih djela nasilja u porodici za prvih pet mjeseci 2020. godine u BiH po mjesecima za svako nadležno ministarstvo unutrašnjih poslova u BiH i Policiju Brčko distrikta.

Slika 1.
Broj prijavljenih krivičnih djela nasilja u porodici u 2019. godini u BiH

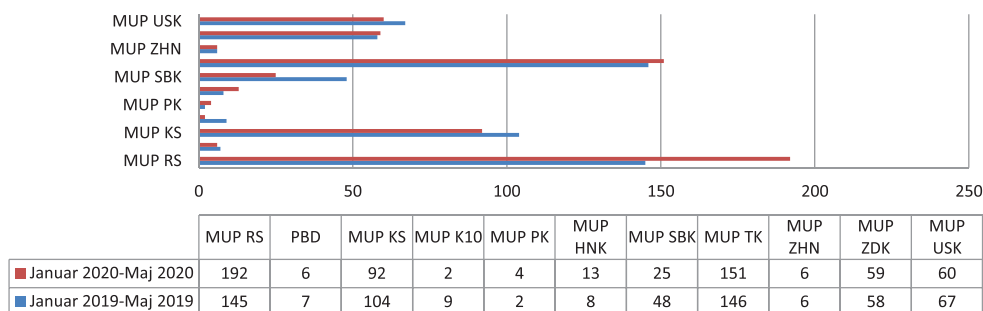
Slika 2.

Broj prijavljenih krivičnih djela nasilja u porodici od januara do maja 2020. godine u BiH

Slika 3.

Uporedni prikaz ukupnog broja krivičnih djela nasilja u porodici u BiH (januar 2019 – maj 2019 / januar 2020 – maj 2020)

Najveći broj krivičnih djela za posmatrani period (januar – maj) u 2020. godini evidentirao je MUP RS-a (192), potom MUP TK (151), MUP KS-a (92), MUP USK (60), MUP ZDK (59), te MUP SBK (25). Znatno manje krivičnih djela evidentirano je u MUP-u HNK (13), potom u PBD-u (6), MUP-u ZHK (6), MUP-u PK (4) i MUP-u K10 (2).

S obzirom na to da je predmet ove analize nasilje u porodici u BiH u doba pandemije, potrebno je izvršiti poređenje ukupnog broja krivičnih djela nasilja u porodici od januara 2019. do maja 2019. godine i ukupnog broja krivičnih djela nasilja u porodici od januara 2020. do maja 2020. godine, kako bi se utvrdilo da li je u posmatranom periodu došlo do povećanja broja krivičnih djela u 2020. u odnosu na 2019. godinu.

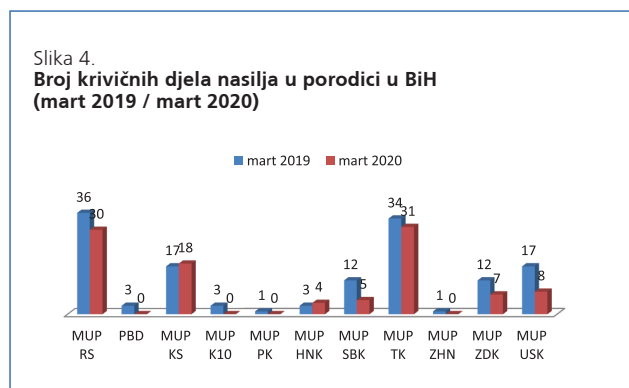
Sa slike 3. vidljivo je da je u posmatranom periodu došlo do značajnog povećanja broja krivičnih djela nasilja u porodici u 2020. godini u Republici Srpskoj, gdje su evidentirana 192 krivična djela od januara do maja 2020. godine, dok je u istom periodu 2019. godine evidentirano 145 krivičnih djela. Znatno manji broj krivičnih djela (25) u 2020. godini zabilježen je u MUP-u SBK u odnosu na 2019. godinu (48). Iako mali broj krivičnih djela u ovoj oblasti bilježi MUP PK, evidentno je da je u 2020. godini u posmatranom periodu zabilježen duplo veći broj krivičnih djela u oblasti nasilja u porodici u odnosu na 2019. godinu. Podaci ostalih ministarstava unutrašnjih poslova, kao i Policije BD-a, ukazuju na to da se broj krivičnih djela u posmatranom periodu uglavnom

održava na istom nivou (MUP ZHK), ili sa neznatno većim (MUP HNK, MUP TK, MUP ZDK) ili manjim brojem krivičnih djela (PBD, MUP KS, MUP K10, MUP USK) u 2020. godini.

Nadalje, kako je koronavirus prvi put zabilježen u Bosni i Hercegovini 5. marta 2020. u Banjoj Luci, a potom i u drugim gradovima širom BiH, Savjet Ministara BiH je 17. marta proglasio stanje prirodne i druge nesreće,⁶⁶ a već 21. marta uveden je policijski čas u FBiH i RS-u. Među prvim mjerama prevencije širenja zaraze bilo je donošenje odluke o obaveznom 14-dnevnom karantinu za građane i građanke BiH i ostale koji ulaze u državu na graničnim prelazima ili aerodromima. Republika Srpska je 10. marta 2020. godine zvanično donijela zabranu svih javnih okupljanja, zatvorila sve škole i zabranila ulaz svim turistima koji dolaze iz bilo koje od zaraženih zemalja. Do 20. marta donesene su odluke o zabrani kretanja mladima od 18 i starijima od 65 godina u FBiH i RS-u. Od marta do sredine maja na snazi su i dalje bile različite mjere ograničavanja kretanja, mnoge institucije organizovale su svoj rad od kuće, zatvoreni su brojni ugostiteljski objekti, kao i niz drugih redovnih djelatnosti. Porodice su u tom periodu uglavnom bile u vlastitim domovima po 24 sata. Stoga se kao najvažniji period za posmatranje slučajeva nasilja u porodici treba posmatrati mart, april i maj 2020. godine, te uporediti sa istim periodom u 2019. godini.

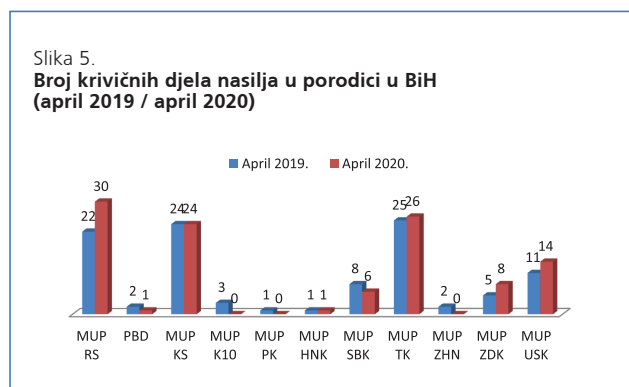
⁶⁶ <https://www.klix.ba/vijesti/bih/bosna-i-hercegovina-zbog-koronavirusa-proglasila-vanredno-stanje/200317021>

Na slici 4. prikazan je broj krivičnih djela nasilja u porodici u BiH u martu 2019. i 2020. godine.

Sa slike 4. vidljivo je da u martu 2020. godine, koji se u BiH smatra početkom pandemije, u poređenju sa martom 2019. godine dolazi do neznatnog povećanja broja krivičnih djela nasilja u porodici (MUP KS-a – za jedno krivično djelo i MUP HNK – za jedno krivično djelo). U svim ostalim ministarstvima unutrašnjih poslova i Policiji BD-a bilježi se manji broj ovih krivičnih djela u martu 2020. u odnosu na mart 2019. godine.

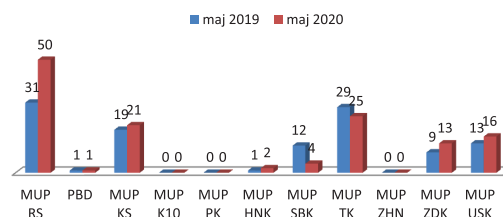
Na slici 5. prikazan je broj krivičnih djela nasilja u porodici u BiH u aprilu 2019. i 2020. godine.

Sa slike 5. vidljivo je da u aprilu 2020. godine, u poređenju sa aprilom 2019. godine, dolazi do povećanja broja krivičnih djela nasilja u porodici (MUP RS-a – za osam krivičnih djela, MUP USK i MUP ZDK – za po tri krivična djela, MUP TK – za jedno krivično djelo). Potpuno isti broj krivičnih djela u obje posmatrane godine evidentiran je u MUP-u KS-a i MUP-u HNK. U svim ostalim ministarstvima unutrašnjih poslova i Policiji BD-a bilježi se manji broj ovih krivičnih djela u aprilu 2020. u odnosu na april 2019. godine.

Na slici 6. prikazan je broj krivičnih djela nasilja u porodici u BiH u maju 2019. i 2020. godine.

Slika 6.
Broj krivičnih djela nasilja u porodici u BiH (maj 2019 / maj 2020)

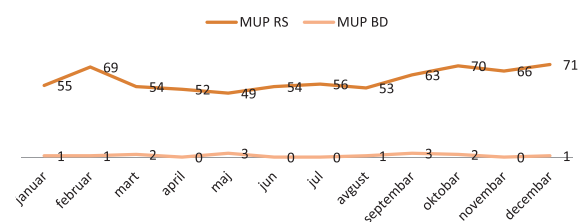

Sa slike 6. vidljivo je da u maju 2020. godine, u poređenju sa majem 2019. godine, dolazi do značajnog povećanja broja krivičnih djela nasilja u porodici (MUP RS-a – za 19 krivičnih djela, MUP ZDK – za četiri krivična djela, MUP USK – za tri krivična djela, MUP KS-a – za dva krivična djela, MUP HNK – za jedno krivično djelo). Potpuno isti broj krivičnih djela u obje posmatrane godine evidentiran je u PBD-u. Nijedno krivično djelo u posmatranom periodu nije evidentirano u MUP-u K10, MUP-u PK i MUP-u ZHK. U MUP-u SBK i MUP-u TK bilježi se manji broj ovih krivičnih djela u maju 2020. u odnosu na maj 2019. godine.

PREKRŠAJI NASILJA U PORODICI U BIH

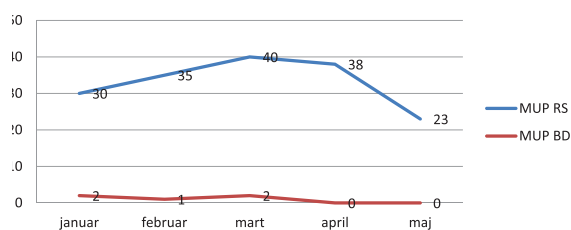
Kada su u pitanju prekršaji nasilja u porodici, posmatrač se samo podaci koje su dostavili MUP RS-a i PBD, s obzirom na to da je u Brčko distriktu, prema Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici, moguće prekršajno kažnjavanje učinilaca radnje nasilja u porodici, kao i da je u Republici Srpskoj sve do maja 2020. godine takođe bilo predviđeno prekršajno gonjenje učinilaca nasilja u porodici.

Slika 7.
Broj prekršaja – nasilje u porodici u 2019. godini u RS-u i BD-u

Na slici 7. prikazan je trend prekršaja za radnju nasilja u porodici u 2019. godini koje su evidentirali MUP RS-a i PBD. U RS-u se bilježi rast prekršaja u ovoj oblasti pred sami kraj posmatrane godine, dok se u BD-u prekršaji nasilja u porodici u 2019. godini u određenim mjesecima uopšte ne dešavaju (april, jun, jul i novembar) ili se u određenim mjesecima dešavaju vrlo rijetko (najviše po tri prekršaja u maju i septembru).

Slika 8.
Broj prekršaja – nasilje u porodici od januara do maja 2020. godine u RS-u i BD-u

Na slici 8. prikazan je trend prekršaja za radnju nasilja u porodici od januara do maja 2020. godine koje su evidentirali MUP RS-a i PBD. U RS-u se bilježi rast prekršaja u ovoj oblasti u prva tri mjeseca posmatranog perioda, dok se potom taj broj smanjuje. Evidentan je značajno manji broj prekršaja u maju (23), kada se počinju primjenjivati Izmjene Zakona o zaštiti od nasilja u porodici u RS-a, koje donose ukidanje prekršajnog kažnjavanja učinilaca nasilja u porodici. U BD-u se u ovom periodu zadržava trend veoma malog broja prekršaja, kao i pad broja prekršaja nasilja u porodici.

S obzirom na to da Zakon FBiH ne poznaje prekršajnu odgovornost učinioaca radnje nasilja, ukoliko je, pak, neko ministarstvo i dostavilo ovaj podatak, on se odnosio na odgovornost drugih lica za određena nepostupanja predviđena ovim Zakonom, kao i kažnjavanje za neizvršavanje zaštitnih mjera samog učinioaca krivičnog djela nasilja u porodici, i kao takav biće predstavljen u ovoj analizi. Tako je MUP KS-a dostavio broj izrečenih zaštitnih mjera⁶⁷ i broj izrečenih novčanih kazni zbog kršenja navedenih mjera (prekršaja)⁶⁸ za cijelu 2019. godinu i prvih pet mjeseci 2020. godine. Za isti period MUP USK⁶⁹ i MUP K10⁷⁰ dostavili su samo broj izrečenih prekršaja. Ovi podaci ne ukazuju na porast prekršaja u ključnom periodu pandemije Covid-19 (mart, april, maj) u 2020. godini u poređenju sa 2019. godinom.

DISKUSIJA (NASILJE U PORODICI U DOBA PANDEMIJE COVID-19 U BIH)

Posmatrajući statističke pokazatelje zvaničnih institucija nadležnih za procesuiranje krivičnih djela nasilja u porodici, u prvom redu ministarstava unutrašnjih poslova i Policije

⁶⁷ Broj izrečenih zaštitnih mjera: 2019 – januar (22), februar (22), mart (29), april (29), maj (20), jun (16), jul (23), avgust (16), septembar (23), oktobar (27), novembar (26), decembar (26); 2020 – januar (15), februar (22), mart (13), april (26), maj (9)

⁶⁸ Broj izrečenih novčanih kazni zbog kršenja: 2019 – januar (10), februar (4), mart (1), april (0), maj (0), jun (0), jul (2), avgust (1), septembar (2), oktobar (1), novembar (1), decembar (0); 2020 – januar (6), februar (3), mart (1), april (1), maj (1)

⁶⁹ 2019 – januar (1), februar (2), mart (2), april (1), maj (1), jun (0), jul (1), avgust (0), septembar (1), oktobar (0), novembar (0), decembar (1); 2020 – januar (1), februar (3), mart (1), april (1), maj (0)

⁷⁰ 2019 – januar (0), februar (0), mart (0), april (0), maj (0), jun (1), jul (1), avgust (0), septembar (0), oktobar (0), novembar (0), decembar (1); 2020 – januar (0), februar (1), mart (1), april (0), maj (1)

BD-a, može se zaključiti da u Bosni i Hercegovini nije došlo do značajnog porasta nasilja u porodici u ključnim mjesecima ekspanzije koronavirusa, kada je donesen niz preventivnih mjera obavezujućih za sve građane i građanke, a od kojih su za ovu problematiku najvažnije bile samoizolacija, obavezni karantin i uvođenje policijskog časa.

Najznačajniji porast krivičnih djela nasilja u porodici evidentirao je MUP RS-a u aprilu, a naročito u maju 2020. godine, gdje se bilježi znatno veći broj ovih djela u poređenju sa istim periodom prošle godine. Ovaj podatak ne mora da ukazuje na to da je povećanje broja krivičnih djela nasilja u porodici isključiva posljedica preventivnih mjera koje su ograničavale kretanje građanima zbog prevencije širenja koronavirusa. Naime, važna činjenica jeste da je 1. maja počela primjena Izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, kojim više nije bilo moguće prekršajno kažnjavanje učinilaca nasilja u porodici, odnosno sa ovim izmjenama moguće je isključivo krivično gonjenje učinilaca nasilja u porodici, te je stoga i broj krivičnih djela u maju znatno veći.

Kada su u pitanju prekršaji u ovoj oblasti u RS-u i BD-u, u ključnim mjesecima pandemije (mart, april, maj) evidentan je pad ovih događaja u 2020. godini u poređenju sa 2019. godinom. U maju 2020. godine, prema podacima MUP-a RS-a, znatno je manji broj prekršaja (odnosno ovaj podatak ne obuhvata broj direktnih učinilaca radnje nasilja u porodici) u poređenju s majem 2019. godine, čime se može potvrditi tumačenje da drastično povećanje broja krivičnih djela nasilja u porodici u maju 2020. godine nije isključiva posljedica preventivnih mjera koje su ograničavale kretanje građanima zbog prevencije širenja koronavirusa, već primjene novih izmjena zakona u oblasti nasilja u porodici u RS-u.

S druge strane, predstavnici nevladinih organizacija u BiH ukazuju na činjenicu da je porodično nasilje povećano za oko 20% tokom pandemije. Prema podacima koje su prikupile nevladine organizacije i udruženja, primjetan porast nasilja u porodici zabilježen je tokom aprila, a slične podatke bilježe i zemlje u regionu i svijetu, što je elaborirano na početku analize. Naime, u aprilu, prema navodima Fondacije *Udružene žene Banja Luka*, na SOS telefon zaprimljeno je ukupno 116 poziva, što je za 10% više u odnosu na prethodni mjesec. SOS savjetnice povećanje nasilja bilježile su naročito u drugoj polovini mjeseca. U odnosu na april prethodne godine došlo je do povećanja od 20%, što se može povezati sa pandemijom. Tokom istog mjeseca došlo je i do povećanja zahtjeva za zbrinjavanje žrtava u sigurnu kuću. Centri za socijalni rad iz Banje Luke, Prnjavora, Ribnika i Srpsca u pet slučajeva tražili su hitnu mjeru zbrinjavanja za ukupno 11 žrtava.⁷¹

Povećanje prijave nasilja u porodici zabilježeno je i u Tuzli, gdje sigurnu kuću vodi Udruženje *Vive Žene*. Navode da

⁷¹ <https://ba.voanews.com/a/bih-nasilje-u-porodici-pandemija/5476868.html>

se u maju broj poziva na SOS telefon povećao, kao i poziv relevantnih institucija za smještaj u sigurnu kuću žena i djece koji trpe nasilje.⁷²

U sigurnoj kući u Modriči već raspolažu procentualnim podacima koji ukazuju na to da je, otkako su uvedene mjere ograničenja kretanja, došlo do povećanja nasilja nad ženama. U martu 2020. godine zabilježeno je 22% više poziva putem SOS telefona u odnosu na isti period 2019. godine, kažu iz Udruženja građana *Budućnost* koje vodi sigurnu kuću u Modriči. Povećanje su zabilježili i u Mostaru, gdje sigurnu kuću vodi Udruženje Žena BiH. Navode da se povećao broj poziva na SOS telefon, kao i poziva relevantnih institucija za smještaj u sigurnu kuću žena i djece koji trpe nasilje.⁷³

S obzirom na iznesene podatke i navode, kako vladinog tako i nevladinog sektora, može se zaključiti da je u Bosni i Hercegovini ipak zabilježen određeni porast događaja koji mogu predstavljati nasilje u porodici u vrijeme pandemije Covid-19. Kao i u drugim zemljama, naročito u državama na evropskom tlu, na početku pandemije, u martu, nije bio povećan broj prijave nasilja, što bilježe i vladine i nevladine organizacije. Određeni porast ovih događaja bilježi se u aprilu i maju, kada već nastupaju određene posljedice donesenih preventivnih mjera za borbu protiv širenja virusa. Kao najznačajniji razlozi za povećanje nasilja u porodici navode se stres oko finansijske budućnosti, ograničeno kretanje, gubitak zaposlenja i slično. Činjenica da u početnom periodu pandemije nije došlo do povećanja nasilja dovodi se u vezu s nemogućnošću prijavljivanja nasilja policiji ili na SOS telefon zbog kontinuiranog prisustva počinioca u blizini žrtve. U prilog tome navode se podaci dobijeni putem SOS telefona, gdje su se prijave nasilja najčešće dešavale kad partner napusti stambeni prostor. Žrtve, takođe, nisu bile informisane da u periodu vanredne situacije imaju pravo da traže pomoć, pozovu policiju, a pogotovo nisu znale da im ta pomoć može biti pružena.⁷⁴ Isti ili slični navodi mogu se vidjeti i u drugim zemljama širom svijeta.

⁷² <https://www.slobodnaevropa.org/a/nasilje-porodica-bih-izolacija-zakoni/30637779.html>

⁷³ <https://www.diskriminacija.ba teme/nasilje-nad-%C5%BEnama-u-vrijeme-pandemije-sigurne-ku%C4%87e-ponovo-prepu%C5%A1tene-same-sebi>

⁷⁴ <https://ba.voanews.com/a/bih-nasilje-u-porodici-pandemija/5476868.html>

4.

PRIJEDLOZI I SUGESTIJE

Nasilje u porodici kao negativna društvena pojava, bilo je da samo događaj, prekršaj ili krivično djelo, događa se svuda u svijetu. U vanrednim situacijama, kao što je trenutna pandemija Covid-19, porodično nasilje i nasilje prema ženama veoma često se zanemaruje. Sve zemlje su u ovim trenucima primat stavile najprije na zdravstvo, koje je u direktnoj vezi sa očuvanjem zdravlja građana, i na ekonomiju. Njega i podrška ženama koje su doživjele nasilje mogu biti narušene jer su pružaoci zdravstvenih usluga preopterećeni i zaokupljeni bavljenjem ljudima oboljelim od koronavirusa. S druge strane, koordinirane akcije različitih sektora – zdravstva, policije, pravosuđa i socijalnih službi – zbog različitih organizacija rada mogu dovesti u pitanje hitnu podršku žrtvama nasilja u porodici. Ključni instrumenti borbe protiv širenja pandemije, kao što su društvena izolacija, ograničenje kretanja i policijski čas, kreirali su idealno okruženje za porast i eskalaciju nasilničkog ponašanja prema ženama (i djeci) usljed povećane i konstantne 24-časovne kontrole nasilnika nad žrtvom. Uz to, promjene u načinu organizacije rada mehanizama za zaštitu od porodičnog nasilja (smanjeni ljudski/stručni kapaciteti, skraćeno radno vrijeme, nepostojanje osnovne zaštitne opreme za stručne radnike na terenu) pogodovali su zlostavljačima, jer se njima žrtvi dodatno otežavao i ograničavao pristup subjektima zaštite.

Mnogi mediji širom svijeta zabilježili su drastične slučajeve nasilja u porodicama i o tome izvještavali tokom teških perioda izolacije i drugih mjera predviđenih u periodu pandemije. Mjerama su se nastojali spasiti životi potencijalnih žrtava koronavirusa, dok su se njima, s druge strane, ugrožavale žene i djeca, naročito u slučajevima porodičnog nasilja. Kako se u određenim zemljama prijavljivala infekcija i određivala izolacija, tako se sve više prijavljivalo i korišćenje linija za pomoć u porodici i upotreba skloništa za pomoć. Tako je već početkom aprila iznesen podatak da je u Evropskoj uniji od uvođenja mjera ograničenog kretanja zabilježen značajan porast slučajeva porodičnog nasilja, naročito nad ženama, na šta ukazuju i brojni medijski izvještaji zemalja širom svijeta. Stoga je bilo neophodno sagledati problematiku nasilja u porodici i u Bosni i Hercegovini u doba pandemije Covid-19.

Kada je u pitanju zakonska regulativa, analizirani su svi zakoni u Bosni i Hercegovini koji se bave problematikom nasilja u porodici. Detaljno su razmatrani krivični i

prekršajni zakoni. Sva tri krivična zakona u BiH (KZ RS-a, KZ FBiH, KZ BD-a) poznaju samostalno krivično djelo nasilja u porodici i propisane su krivične sankcije za učinioce ovog djela. Svi krivični zakoni propisuju osnovni oblik ovog djela i nekoliko njegovih težih oblika. Prilikom analize propisanih krivičnih djela nasilja u porodici može se zaključiti da je u RS-u predviđeno strože kažnjavanje učinilaca ovog djela nego u FBiH i BD-u. Nadalje, u RS-u je propisana krivična odgovornost za kršenje zaštitnih mjera, dok je u FBiH i BD-u kršenje zaštitnih mjera i dalje prekršaj. Zakonima kojima se posebno reguliše oblast nasilja u porodici u RS-u i FBiH, pristupom koji odvaja pomoć, podršku i zaštitu žrtava nasilja u porodici i sankcionisanjem učinilaca koje se propisuje KZ-om RS-a i KZ-om FBiH, dobija se bolja zaštita žrtve i efektivniji i stroži odgovor društva prema učiniocu nasilja. Ozbiljna i odgovorna akcija društva u pravcu suzbijanja i sprečavanja nasilja u porodici podrazumijevala je ukidanje prekršajnog kažnjavanja za nasilje u porodici od maja ove godine u RS-u i insistiranje na primjeni odredaba KZ-a RS-a, kojima je nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici određeno kao krivično djelo. U BD-u i dalje nasilje u porodici može da bude i prekršaj, te je prekršajna odgovornost učinilaca radnji nasilja u porodici predviđena posebnim zakonom kojim se reguliše oblast nasilja u porodici. U narednom periodu neophodno je da se i u Brčko distriktu usklade propisi u oblasti nasilja u porodici sa međunarodnim standardima, te da se, slijedeći primjere FBiH i RS-a, ukine mogućnost prekršajnog kažnjavanja nasilnika. Tek tada kompletna zakonska regulativa u ovoj oblasti u Bosni i Hercegovini mogla bi biti ocijenjena kao dobra, nakon čega bi se samo trebalo više insistirati na adekvatnoj primjeni takve zakonske regulative.

Analizom zvaničnih podataka nadležnih ministarstva unutrašnjih poslova u BiH i Policije BD-a, kao i navoda nevladinog sektora, može se zaključiti da je u Bosni i Hercegovini ipak zabilježen određeni porast događaja koji mogu predstavljati nasilje u porodici u vrijeme pandemije Covid-19. Kao i u drugim zemljama, naročito u državama na evropskom tlu, na početku pandemije, u martu, nije bio povećan broj prijava nasilja, što bilježe i vladine i nevladine organizacije. Određeni porast ovih događaja bilježi se u aprilu i maju, kada već nastupaju određene posljedice donesenih preventivnih mjera za borbu protiv širenja koronavirusa. Ipak, da bismo pravilno izmjerili stepen nasilja u porodici i mogli predvidjeti šta će se dogoditi u

određenoj kriznoj situaciji u budućnosti, moramo znati mnogo više (koliko se žena – partnerki, majki, kćerki, suočilo sa fizičkim, seksualnim, psihološkim i ekonomskim nasiljem; kakav je bio njihov odnos sa počiniocem; koliko je zahtjeva za zaštitnim nalogima odobreno; koliko je ponovljenih učinilaca nasilja...).

Kada su u pitanju subjekti zaštite, oni moraju biti proaktivni i koordinirani. Policija, zdravstvena i socijalna služba treba da rade zajedno na identifikaciji žena sa posebno visokim rizikom, poput onih koje su se već suočile sa nasiljem u porodici. Porodica, prijatelji i komšije trebali bi se angažovati, naročito kod žrtava u riziku, i svakako alarmirati subjekte zaštite ukoliko posumnaju na ponovno nasilje. Budući da su zlostavljači uvijek prisutni, mjere izolacije doprinose težem prijavljivanju nasilja. Kampanje koje predvode vlade mogu pomoći podizanju svijesti ljudi o nasilju u porodici, o tome kako uočiti nasilje u porodici i kako dobiti pomoć.

Potrebno je pristupiti izradi novih protokola kada je u pitanju rodno zasnovano nasilje, a naročito protokola za pružanje pomoći i podrške putem telefona, internetskih platformi ili ključnih riječi s određenim subjektima. Od velikog značaja je i jačanje resursa subjekata zaštite na lokalnom nivou, počevši od mjesnih zajednica pa nadalje.

LITERATURA

Bašić, S. (2020), *Pandemija COVID 19 – Rodna perspektiva*, Analiza, Friedrich Ebert Stiftung, str. 3, dostupno na: <https://www.fes-bosnia-and-herzegovina.org/publikacije/>

Elisabeth R., Avni A., Jhumka G., Claudia G. M., *Violence against women during covid-19 pandemic restrictions*, BMJ 2020; 369 doi: <https://doi.org/10.1136/bmj.m1712> (Published 07 May 2020)

Erika F. (2020), *Impact of covid-19 pandemic on violence against women and girls*, VAWG Helpdesk Research Report, No 284, VAWG Helpdesk

European Institute for Gender Equality (EIGE) (2017), *Glossary of definitions of rape, femicide and intimate partner violence*, dostupno na: <https://eige.europa.eu/publications/glossary-definitions-rape-femicide-and-intimate-partner-violence>

Grierson J. (2020), *Domestic abuse killings 'more than double' amid covid-19 lockdown*, Guardian, 2020, Apr 15.

Guedes A., Bott S., Garcia-Moreno C., Colombini M. (2016), *Bridging the gaps: a global review of intersections of violence against women and violence against children*, Glob Health Action, CrossRefPubMedGoogle Scholar

Coronavirus: I'm in lockdown with my abuser, <https://www.bbc.com/news/world-52063755>, accessed 3rd April 2020.

Jovanović, S. (2010) *Pravna zaštita od nasilja u porodici*, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd

Konvencija o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici/ Istanbulska konvencija („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, broj 19/13)

Krivični zakon Brčko distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, br. 19/2020 – prečišćen tekst)

Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“, br. 36/2003, 21/2004 – ispr., 69/2004, 18/2005, 42/2010, 42/2011, 59/2014, 76/2014, 46/2016 i 75/2017).

Krivični zakonik Republike Srpske („Službeni glasnik RS-a“, br. 64/2017 i 104/2018 – odluka US).

Misija OSCE-a u BiH (2011), *Krivična odgovornost i sankcioniranje počinilaca nasilja u porodici – Analiza i preporuke o krivičnopravnim sankcijama u predmetima nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini*

Mitrović, Lj., Grbić Pavlović, N. (2011), „Zaštitne mjere iz Zakona o zaštiti od nasilja u porodici“, *Pravna riječ*, broj 29, str. 369–384.

Mitrović, Lj., Grbić-Pavlović, N. (2016), „Hitne mjere zaštite žrtava nasilja u porodici“, *Analiza poslovne ekonomije, Časopis za poslovnu ekonomiju, biznis i menadžment i komunikacije*, Univerzitet za poslovni inženjering i menadžment Banja Luka, godina VIII, broj 14, Banja Luka, str. 50–61.

Mitrović, Lj., Kuprešanin, J. (2017), „Zaštitne mjere u prekršajnom zakonodavstvu Republike Srpske i Bosne i Hercegovine“, *Naučno-stručni časopis iz oblasti pravnih nauka: Godišnjak Fakulteta pravnih nauka Panevropskog univerziteta APEIRON u Banjoj Luci*, broj 7, str. 28–41.

Mitrović, Lj. (2013). „Nasilje u porodici prema Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske iz 2012. godine“, XXV naučni skup: *Kriminal, državna reakcija i harmonizacija sa evropskim standardima*, Palić, str. 231–248.

Mitrović, Lj., Grbić Pavlović N. (2020), „Nasilje u porodici novine u pravnoj regulativi Republike Srpske“, *Zbornik radova Krivično zakonodavstvo i prevencija kriminaliteta (norma i praksa)*, GrafoMark Laktaši i Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu Beograd

Mušić, S. (2018), „Nasilje u porodici kroz pravni okvir u Bosni i Hercegovini“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru*, br. XXVI.

OEBS BiH (2009), *Nasilje u porodici – odgovor nadležnih institucija i zaštita žrtava u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj*, Zapažanja o primjeni Zakona o zaštiti od nasilja u porodici u praksi nadležnih institucija, Sarajevo: OSCE BiH. Konvencija o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, Savjet Evrope, Istanbul, 11. maj 2011.

Oxfam International (2017), *Dominican Republic gender analysis: study of the impact of the Zika virus on women, girls, boys and men*. Google Scholar

Sandford A. (2020), *Coronavirus: half of humanity now on lockdown as 90 countries call for confinement*. Associated Press, 3 Apr 2020.

UNDP (2015), *Ebola recovery in Sierra Leone: tackling the rise in sexual and gender-based violence and teenage pregnancy during the ebola crisis*. Google Scholar

World Health Organization (2013), *Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence*. Google Scholar

Porodični zakon Brčko distrikta („Službeni glasnik Brčko Distrikta“, broj 23/07)

Porodični zakon FBiH („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, br. 35/05 i 41/05)

Porodični zakon RS-a („Službeni glasnik RS-a“, br. 54/2002, 41/2008, 63/2014 i 56/2019 – odluka US)

Zakon o ravnopravnosti polova u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst („Službeni glasnik BiH“, broj 32/2010)

Zakon o zabrani diskriminacije („Službeni glasnik BiH“, br. 59/09, 66/16)

Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Brčko distrikta („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, br. 7/2018)

Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“, br. 20/2013)

Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 102/2012, 108/2013, 82/2015 i 84/2019)

Commentary: Isolated with your abuser? Why family violence seems to be on the rise during COVID-19 outbreak,

<https://www.channelnewsasia.com/news/commentary/coronavirus-covid-19-family-violence-abuse-women-self-isolation-12575026>, accessed 2nd April 2020

Domestic violence cases escalating quicker in time of COVID-19, <https://missionlocal.org/2020/03/for-victims-of-domestic-violence-sheltering-in-place-can-mean-more-abuse/>, accessed 3rd April

During quarantine, calls to 144 for gender violence increased by 25%

Lockdowns around the world bring rise in domestic violence, <https://www.theguardian.com/society/2020/mar/28/lockdowns-world-rise-domestic-violence>, accessed 3rd April 2020

<https://ba.voanews.com/a/bih-nasilje-u-porodici-pandemija/5476868.html>

<https://ba.voanews.com/a/bih-nasilje-u-porodici-pandemija/5476868.html>

<https://newseu.cgtn.com/news/2020-04-18/Domestic-abuse-groups-urge-EU-to-enforce-emergency-measures-PLPPJzCJw/index.html>

<https://unric.org/en/who-warns-of-surge-of-domestic-violence-as-covid-19-cases-decrease-in-europe/>

<https://www.diskriminacija.ba teme/nasilje-nad-%C5%BEnama-u-vrijeme-pandemije-sigurne-ku-%C4%87e-ponovo-prepu%C5%A1tene-same-sebi>

<https://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid-19/news/news/2020/5/bulgaria-launches-new-national-programme-amid-pandemic-on-violence-against-women-and-children>

<https://www.euronews.com/2020/03/28/domestic-violence-cases-jump-30-during-lockdown-in-france>

<https://www.hzjz.hr/priopcenja-mediji/koronavirus-najnoviji-podatci/>

<https://www.klix.ba/vijesti/bih/bosna-i-hercegovina-zbog-koronavirusa-proglasila-vanredno-stanje/200317021>

<https://www.sixthtone.com/news/1005253/domestic-violence-cases-surge-during-covid-19-epidemic>

<https://www.slobodnaevropa.org/a/nasilje-porodica-bih-izolacija-zakon/30637779.html>

<https://www.theguardian.com/society/2020/apr/15/domestic-abuse-killings-more-than-double-amid-covid-19-lockdown>

<https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/04/issue-brief-covid-19-and-ending-violence-against-women-and-girls>

O AUTORICI

Nikolina Grbić-Pavlović je rođena 20.09.1983. godine u Banjoj Luci, gdje i danas živi.

Doktorske studije prava završila je 2013. godine na Pravnom fakultetu Univerziteta Union u Beogradu. Završila je Prvu ljetnju školu rodne ravnopravnosti u organizaciji Univerziteta u Banjoj Luci. Zaposlena je u Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srpske na mjestu inspektor za specijalističku obuku. Na listi je predavača Agencije za državnu službu BiH za novozaposlene državne službenike. Takođe je i predavač Centra za edukaciju sudija i tužilaca Federacije BiH. Ekspert je za specijalnu edukaciju policijskih službenika, advokata i zaposlenih u centrima za socijalni rad u oblasti postupanja sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku. Kao ekspert predavač učestvovala je u obukama u vezi sa izradom planova integriteta u Republici Srpskoj za sve javne ustanove.

Tokom svog dosadašnjeg akademskog perioda proveđenog u naučnom istraživanju, na domaćem i stranim jezicima u Rusiji, Slovačkoj, Hrvatskoj, Srbiji, Sjevernoj Makedoniji, Rumuniji i Bosni i Hercegovini, objavila je preko 70 naučnih i stručnih radova, tri monografije, dva priručnika, tri izvještaja o naučno-istraživačkim projektima, te je učestvovala u realizaciji devet naučno-istraživačkih projekata.

IMPRESSUM

Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) | Ured u Bosni i Hercegovini
Kupreška 20, 71 000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Odgovorni: dr. Peter Hurrelbrink, direktor

Tel.: +387 33 722 010

Fax: +387 33 613 505

E-mail: fes@fes.ba

www.fes.ba

DTP: Filip Andronik

Štampa: Amos Graf, Sarajevo

Tiraž: 150 primjeraka

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

343.54/.55:578.834(497.6)

GRBIĆ Pavlović, Nikolina

Nasilje u porodici u doba pandemije : uticaj preventivnih mjera za korona virus na nasilje u porodici u Bosni i Hercegovini / Nikolina Grbić Pavlović. - Sarajevo : Friedrich-Ebert-Stiftung, 2020. - 21 str. : graf. prikazi ; 30 cm. - (Demokratija i ljudska prava)

Bibliografija: str. 20-21 ; bibliografske i druge bilješke uz tekst.

ISBN 978-9926-482-10-7

COBISS.BH-ID 41306886

Publikaciju možete naručiti na e-mail: fes@fes.ba.

Stavovi, mišljenja i zaključci u ovoj publikaciji ne moraju nužno odražavati stavove Friedrich-Ebert-Stiftung. Friedrich-Ebert-Stiftung ne garantuje za tačnost podataka koji su izneseni u publikaciji.

Sva prava zadržana od Friedrich-Ebert-Stiftung.

NASILJE U PORODICI U DOBA PANDEMIJE

Uticaj preventivnih mjera za korona virus na nasilje u porodici u Bosni i Hercegovini

Nasilje u porodici globalni je fenomen koji najčešće pogađa žene i djevojčice širom planete i, kao takav, teško krši uživanje ljudskih prava. Već odavno ovaj problem u našem društvu nije privatni, već društveni. U vanrednim situacijama, kao što je trenutna pandemija Covid-19, porodično nasilje i nasilje prema ženama veoma često se zanemaruje. Sve zemlje trenutno su usmjerene na zdravlje, koje je u direktnoj vezi sa očuvanjem zdravlja građana i građanki, a potom i na ekonomiju. Zabrinjavajuće je što je, uz donošenje mjera suzbijanja koronavirusa i zatvaranja granica, u medijima izvještavano o povećanju nasilja u porodici.

Budući da je nasilje u porodici jedan od značajnih izazova današnjice u svijetu, a svakako i u Bosni i Hercegovini, potrebno ga je detaljnije analizirati. Opšti cilj ove analize jeste da se utvrdi da li je od proglašenja pandemije došlo do porasta broja počinjenih nasilja u porodici u BiH. Analiziraju se propisi u Bosni i Hercegovini koji su na snazi i kojima se reguliše ova oblast. Posebno je interesantna činjenica da je pred sam kraj 2019. godine usvojen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici u Republici Srpskoj. On se primjenjuje od 1. maja 2020. godine, baš u vrijeme svih preventivnih mjera donesenih radi zaštite od koronavirusa. Prvi put se u ovom entitetu svako nasilje u porodici posmatra kao krivično djelo, a ne kao prekršaj.

Tako će se u ovom referatu: 1. analizirati medijsko izvještavanje u vezi sa slučajevima nasilja u porodici u svijetu; 2. analizirati pravni propisi u Bosni i Hercegovini koji se primjenjuju kad je riječ o nasilju u porodici; 3. na osnovu zvaničnih evidencija nadležnih organa unutrašnjih poslova utvrditi broj slučajeva nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini u 2019. godini i za prvih pet mjeseci 2020. godine, kako bi se uporednom analizom otkrilo da li je došlo do njihovog povećanja u vrijeme pandemije; 4. donijeti zaključci, dati prijedlozi i preporuke.

Više informacija o ovoj temi pronađite na:
www.fes.ba